

Ossian Elgström

Hur man för krig med tennsoldater. Med talrika bilder

Stockholm. Albert Bonniers förlag 1914

[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplaret tillhör Kungl. biblioteket.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga begränsningar. Vid användning ber vi att du hänvisar till Kungl. biblioteket och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/ElgströmO/titlar/HurManFörKrigMedTennsoldater/faksimil?om-boken>

Permanent länk (URN):

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb871952-faksimil>

HUR·MAN·FÖR·KRIG· MED·TENNSOLDATER

MED TALRIKA ILLUSTRATIONER I TEXTEN.

AV

OSSIAN·J·D·ELGSTRÖM

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 2 kr.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Unders.

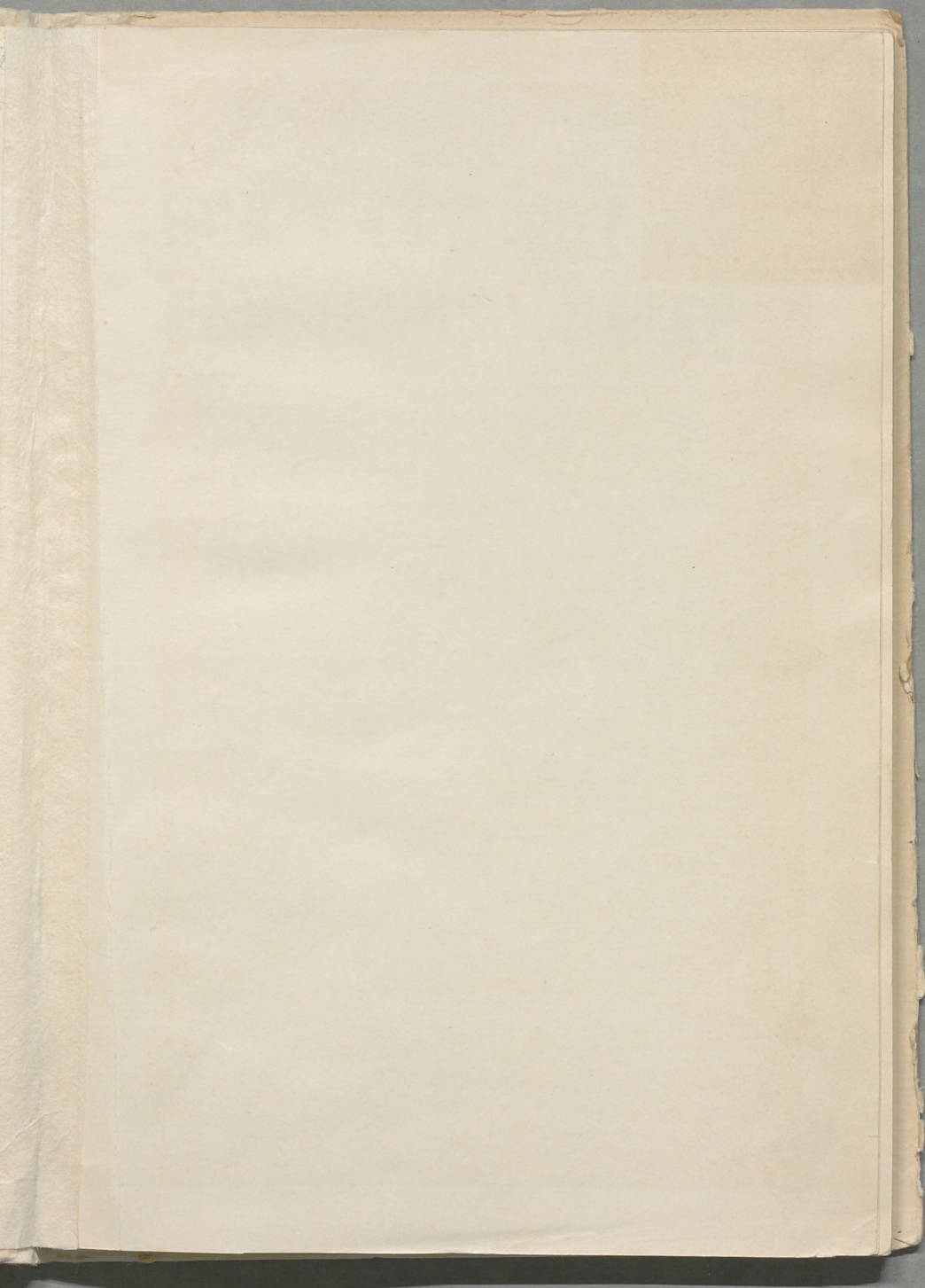
Bamb.

Unders.
Bamb.

Kungl. biblioteket

0 0000 000054064

Kungl.
STC

u

c

HUR MAN FÖR KRIG MED TENNSOLDATER

AV

OSSIAN ELGSTRÖM

MED TALRIKA BILDER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1914

Vad som kom mig att skriva denna bok.

Alla ha ni nog en eller flera askar tennsoldater, och ni slåss antagligen också med dem ibland och ha en 30—40 döda i varje batalj. Men så tröttna ni på dessa småstrider, och tennsoldaterna ligga i sina askar slängda om varandra och utan att bereda er den glädje, som ett verkligt väl skött »krig» alltid erbjuder. Detta har jag gått och tänkt på länge, och det är för att nu lära er, hur en rationell tennsoldatslek skall skötas, som jag skriver denna bok åt er.

Själv har jag allt sedan jag var pojk tyckt om att leka med soldater, och mina bröder med. Men vi ha utvecklat själva leken så den så småningom kom att gå mer i stort. Våra härar fingo under årens lopp ett omfång på över 1,000 man, vi ägde kanoner upp emot hundratalet, och vi räknade en drabbning liten, om ej minst 500 soldater på var sida hade »låtits sina liv» i kampen för kung och fosterland.

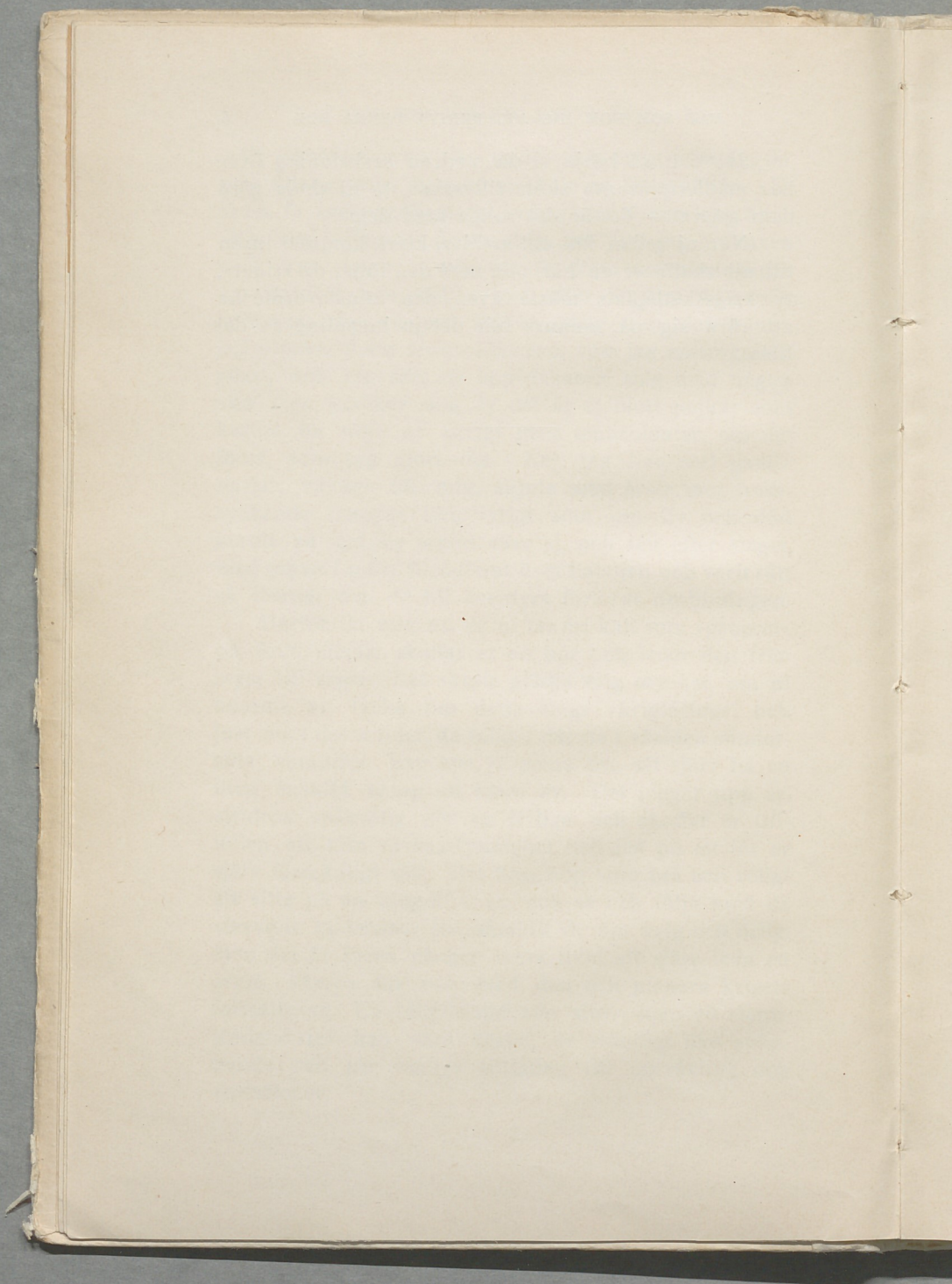
Det är detta jag nu vill lära er. Lära er hur ni skola kunna skaffa er stora härar billigt och fort, hur ni skola bygga fästen och såväl inta som försvara dem. Jag skall giva eder beskrivningar på fruktansvärda mordredskap, på kanoner och bombkastare, som fälla 40—50 man i taget och som demolera batterier på ända till 6 kanoner på en gång!

Ni skola lära er göra minor och taggtrådsstängsel, och alla möjliga krigsknep skola ni få använda. Ni skola få »krigsskådeplats» och under årens lopp även »historia». Ännu i denna dag, och fast jag är vuxen karl, kan det roa mig att ta fram anteckningarna om bataljer och strider och åter studera de gamla kartorna. Ja, en och annan gång kan det hända jag plockar fram tennsoldaterna, som jag omsorgsfullt gömt, och tar mig ett uppfriskande slag med någon vän som besöker mig, ty det är ej blott pojkar som kunna ha nöje av »krig» med tennsoldater, om det föres, som jag gjort det. Nej, jag har sett gamla karlar, vänner till mig, skjuta med ärter mot framryckande trupper lika ivrigt som om liv och död berott på om de segrat eller ej, och sen efter slaget, med pipan i mun, filosoferat över bataljen och varit rätt så ilskna, om de till äventyrs förlorat drabbningen.

Därför låt mig nu se ni tar ert kall som »general» på fullt allvar, skaffar er en här och leder den från seger till seger. Det skulle glädja mig mycket, om ni komme att tycka om detta slags »krigföring», och just nu i dessa tider, då folken därute i världen sönderslita varandra, kan det ju passa bra att själv ha en liten enskild kamp att klara av. Det piggar upp er, stridens spänning gör er livliga och skaffar er tillfällen att visa er snarfyndighet och list på ett för er själv förmånligt sätt. Det kan nog vara bra och roligt att sitta på en biograf t. ex. och se och följa med de »levande bildernas» liv, särskilt de om krig och örlog. Men det är tusen gånger mera livat att själv leda en armé, kämpa för och med den och planera krigets fortsättning. En biografbild »tar slut», men ett »tennsoldatskrig» kan vara åratat, är ständigt lika spännande och ger otaliga tillfällen till omväxling och variationer.

Ja, och så börja vi då med en beskrivning över hur artilleripjäserna skola tillverkas, ty ni skola göra dem själva — det är det roliga med dem.

När ni sedan fått allt artilleri klart, kommer turen till att skaffa er en här, och med den följer då »riket», ty krigsskådeplats måste även den minsta armé ha att röra sig på, annars blir det ju ingenting av det hela.

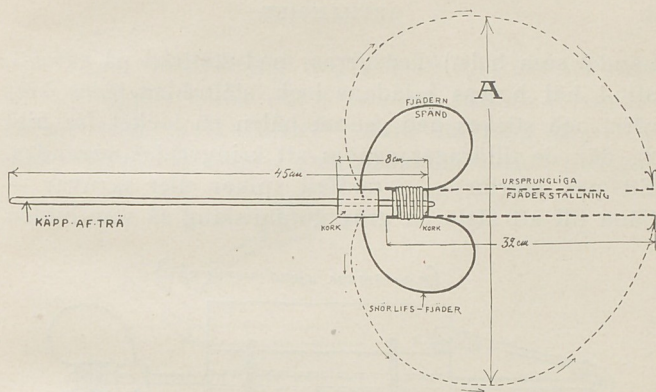

Bild 1. "Granat" för direkt beskjutning sedd uppifrån färdig till avskjutning.

Artilleriet.

Den effektivaste verkan gent emot fienden uppnår man bäst med »granateld». En »granat» tillverkar man på följande sätt:

Tälj till en käpp, cirka 45 cm. lång och med en genomskärningsyta av 4 mm. Ungefär 8 cm. från spetsen fästes en kork (se bild 1) som förses med en liten skåra på var sida. Käppens spets inköres i en annan kork, och vid denna kork fästas två snörlivs-fjädrar, som kunna tas eller fås ur någon kvinnlig anförvants avlagda korsett. Dessa fjädrar avklippas med en vass hovtång ungefär 5 mm. från spetsen och surras fast på ömse sidor om den på träkäppens spets fastsatta korken (se bild 1). När nu granaten skall bringas i »stridsläge» böjas fjädrarna tillbaka och dess spetsar insättas i korken n:r 2, i de där befintliga skårorna. Nu är granaten färdig att inläggas i »kanonen». Denna göres sålunda:

Tag en cigarrlåda eller annan träask! Ett trä- eller metallrör (ett stycke mässingsrör fås i vilken järn-

handel som helst) fastsurras med ståltråd på så sätt, att 4 hål borras i lådans lock, ståltråden ledes över röret och stickes ned genom hålen på locket (se bild 2), där de tilldragas genom att kringvridas varandra. Ett par märlor — i nödfall spikar eller skruvar — tjäna till att fästa en grov gummislang så som bilden

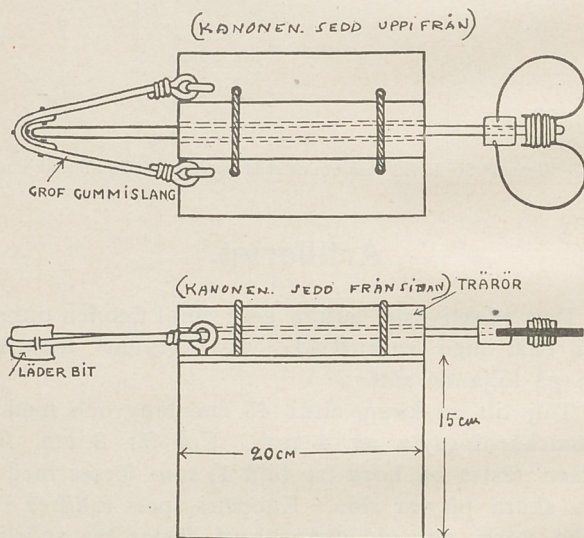
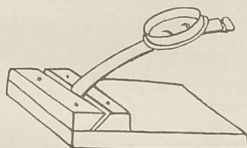

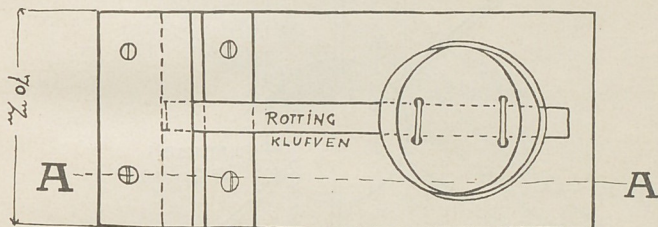
Bild 2. Kanon för direkt beskjutning med "granaten" inlagd, färdig till avskjutning.

visar. Granaten inlägges i röret. Gummislangen, på vilken man fäst en liten läderbit för granatkäppens fasthållande vid avskjutningen, åtdrages och granaten far i väg. Vid nedsläendet lösgöras genom stöten fjädrarna; de slå ut och åstadkomma en väldig man-spillan bland »fienderna». Genom experiment har jag ådagalagt, att medeltalet fallna i ett skott belöper sig till 20—30 man.

Denna beskjutning duger blott mot fiender som stå på öppna fältet. Mot trupper bakom förskansningar eller mot artilleri i dold ställning använder man »bombkastaren». Dennas konstruktion framgår

FÖRMINSKAD
BILD AF
BOMBKASTARE

BOMBKASTARE.
FÖR
INDIREKT BESKJUTNING

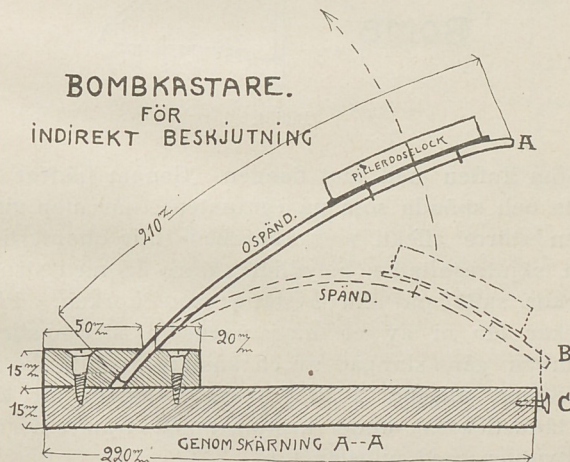

Bild 3.

med önskvärd tydlighet av bild 3. Bomben (bild 4) lägges med den *större* ytan nedåt, i pillerdoslocket, rottingen böjes nedåt med ett finger, under det man med andra handen fasthåller kastmaskinen. När man nu släpper fjädern, slungas bomben i en vid båge

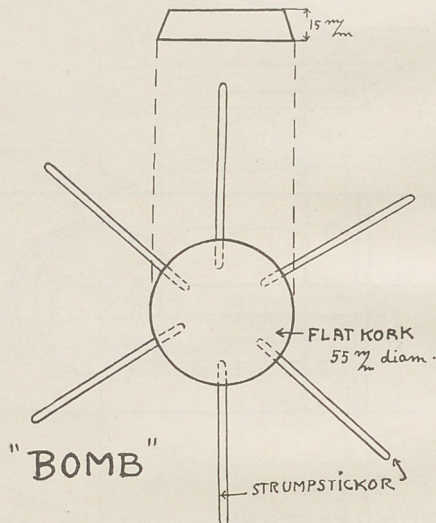

Bild 4.

genom luften ned mot fienden. Genom fjädrar fastsatta och spända som på »granaten», når man visserligen större effekt, men »bomben» blir ohanterligare och skjutresultaten betydligt sämre än med strumpstickor satta på lika avstånd runt korken. Platta korkar får ni av er mor ävensom strumpstickor. Bomben går, slungad av en kastare av bild 3:s proportioner, ungefär 2 m. 70 cm. Genom att lägga en tändsticksask under kastmaskinens främre del ökas kastvidden med ungefär 1 m.

Mot infanterianfall och för att markera kulspruteeld använder man ärtkanonen, bild 5. Denna apparat, som skötes med lungorna som kraft, är effektiv och ovanligt träffsäker. Alla kunna ni väl sköta ett blåsrör för ärter, så jag inte i detalj behöver beskriva till-

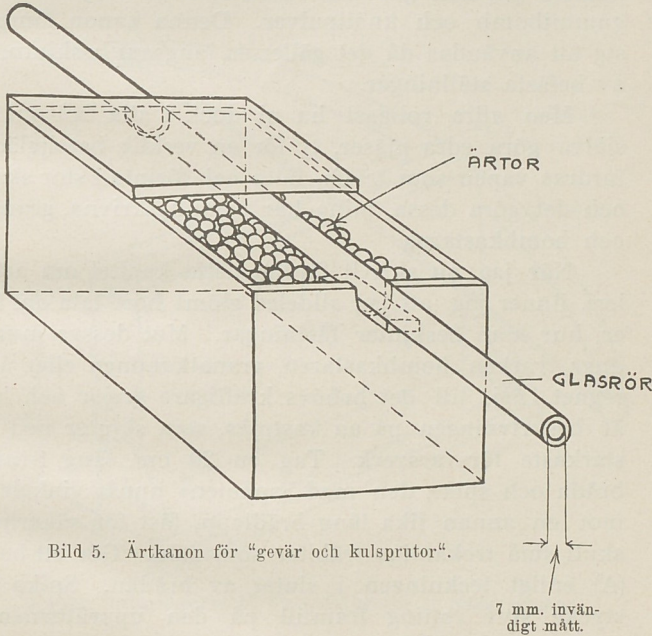

Bild 5. Ärtkanon för "gevär och kulsprutor".

väggångssättet vid avskjutningen. Ett intensivt ärtregn tillintetgör även den talrikaste fiende och användes som sagt mest mot infanteri eller kavalleri som går till anfall mot egna ställningar.

Kanoneld markeras sålunda med »granateld».

Positionsartilleri använder »bomben» och infanteri och kulsprutor ärtkanonen.

Har ni en »Daisy» luftbössa är den även synner-

ligen lämplig som vapen mot artilleri, dess pilar hava stor fart och slunga kanonerna långa vägar, men akta er för att komma i skottlinjen.

Nordiska kompaniet har även ett otal kanoner av olika modeller, både fält- och grovt artilleri.

En mycket god kanon är den som skjuter med gummibomb och knallpulver. Denna kanon lämpar sig att användas då det gäller en långsam beskjutning av befästa ställningar.

Men allra roligast ha ni dock i alla fall om ni själva göra edra pjäser, ty för en verklig bataljglädje fordras vapen som träffa, fälla och förinta i stor skala och det göra dessa, mina här ovan beskrivna, granat- och bombkastarna.

När jag nu skrivit färdigt detta kapitel om artilleri, finner jag, att jag alldeles glömt bort tala om för er, hur man beskjuter fästningar. Mot dessas murar duga varken bombkastaren, granatkanonen eller ärtregnet, nej, till det behövs kraftigare grejor och här är beskrivningen på en kastpjäs, som skjuter ned de starkaste försvarsverk. Tag en 20 cm. lång 1-tums bräda och spika den med »spånten» uppåt vinkelrätt mot en annan lika lång brädlapp, fäst för säkerhets skull små trekantiga träbitar som stöd. Gör ett hack (A) enligt teckningen i slutet av brädan. Spika ett stycke styv rotting framtill på den upprättstående brädan som bild 6 utvisar, spänn den med ett stycke grovt segelgarn. »Bågen», ty en bågkonstruktion är det ju, böjes tillbaka och snöret infälles i hacket A. En grov träribba inlägges i »spånten» och med ett finger trycker man snöret ur hacket, pilen far i väg och gör bräsch i fästets mur. Genom att indela fästningsmuren i sektioner, kan man t. ex. börja i ena hörnet av fortet och så metodiskt skjuta ned det bit för bit. De grova kanoner som markeras utföra be-

skjutningen skola ej kunna nås av fästningens kanoner, varför ett fäste är relativt värnlöst mot en fiende som äger ett dylikt belägringsinstrument. Om ni utvidgar »spånten» och gör den bredare kunna ni i stället för pil använda en blykula. Den gör nästan värre effekt än en pil, men har det med sig, att den

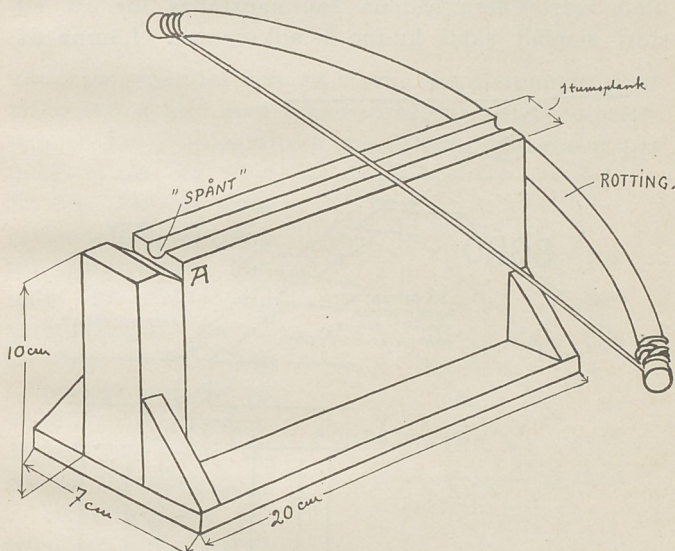

Bild 6. "Belägringskanon" för nedskjutning av fästningsmurar.

genom sin tyngd alldeles slår isönder både soldater och kanoner, så dess begagnande blir nog litet dyrbart i längden — »för fienden» och för — — — hans pappa. I stället för bågen kan ni bakom »pilrännan» fästa ett knivblad. Då detta tillbakaböjes med ett stycke vinkeljärn, utvecklar det genom fjädringen en stor kraft som slungar pilar och kulor lång väg, dock är den svårare hantera än bågkanonen.

Minor i terrängen.

Ett utmärkt sätt att hejda ett fientligt anfall med vare sig infanteri eller kavalleri, är minan. När »slaget» skall gå av stapeln, räcker ju ej ett bord till terräng, utan måste flera sådana sammanställas för att ett stort slagfält skall kunna åstadkommas. Lämna då

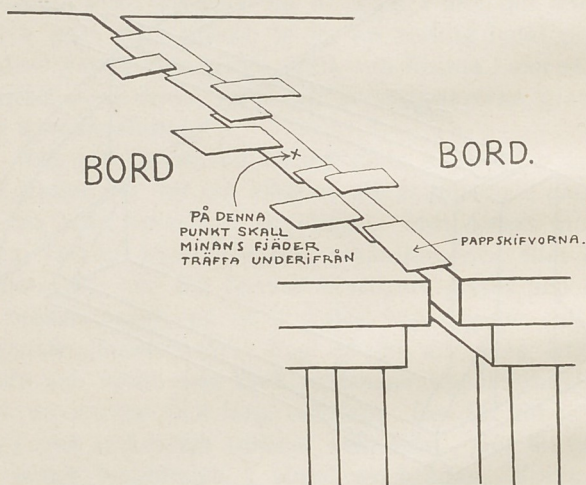

Bild 7.

en 20—30 mm. bred springa mellan de bord, vars kant, så att säga, ligger »framför» och parallellt med er front. Denna springa täckes med pappskivor t. ex. 50 mm. breda och 15—20 cm. långa och läggas de så som bild 7 utvisar.

På en ställning under springan ställes själva minapparaten. Denna, vars utseende framgår av bild 8 och som är lika med »bombkastaren» minus piller-

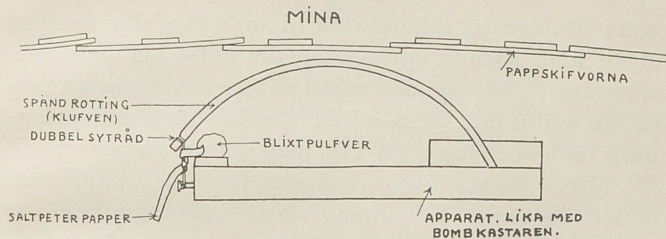

Bild 8.

asklocket, spännes och ett stycke salpeterpapper viras kring den sytråd som håller »fjädern» nere. Salpeterpapper fås i fotografiska magasinerna och kostar per paket ej mer än 25—30 öre. Äro ni fotografer och äga tillgång till blixtpulver kan man öka effekten vid sprängningen genom att lägga en liten hög av pulvret som bilden visar. Salpeterpapperets övre ända instickes i pulverhögen.

När nu det anfallande infanteriet i långa led rycker fram mot er ställning och större delen marscherar över er mina, antänder man salpeterpapperet. Skynda sen tillbaka till er ärtkanon och låt »kulsprutorna» spela, om ett par ögonblick exploderar minan

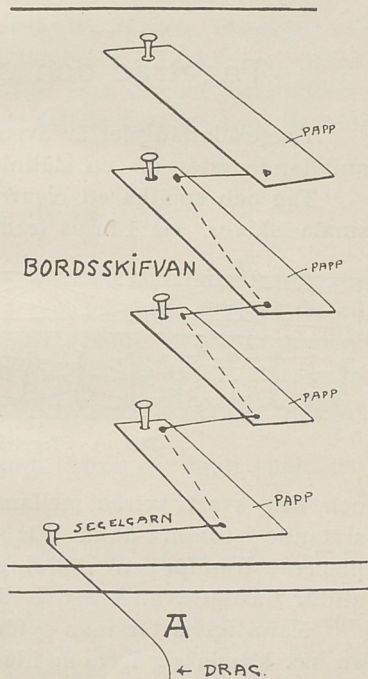

Bild 9.

och i ett intensivt rökmoln ser ni hur de anfallande flyga åt all håll. Denna sprängning för alltid en nedslagen stämning med sig hos motståndaren och bidrar ofta till att ett anfall tillbakaslås. Jag har med minsprängning fällt ända upp till 100 man på en gång.

Minor kunna även användas inom fästningar och under »broar». Ett annat slags »terrängminor» är följande. Är det ett gammalt bord, som ni får slå en liten spik eller stift i, göra ni sålunda som bild 9 visar. När fienden kommit fram och står på pappskivan drages i tråden A med ett häftigt ryck och de anfallande falla i alla riktningar.

Taggtråd och varggropar.

Taggtrådsstängslet är även ett medel att hindra en anfallande »storma» en ställning (bild 10).

Tag och spjälka ett cigarrlådslock i cirka 30 mm. smala skivor, slå 1-tums trådspik i sicksack på dem

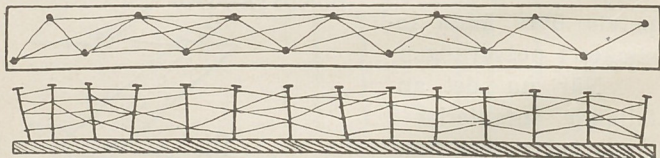

Bild 10. "Taggtrådshinder".

och fäst svart sytråd mellan spikarna, börjande och slutande i samma ända. Ett sådant taggtrådsstängsel, placerat framför en ställning, hindrar »fienden» att alltför hastigt avancera i terrängen.

Naturligtvis får man ej förbjuda »fienden» att med en sax klippa sig igenom hindren, men man får sikta och skjuta med ärtkanonen på den klippandes »hand».

Skjut ivrigt, ärter göra ont då de träffa och jag har själv ofta lyckats hejda anfall på detta sätt.

Utom taggtrådshindren ha vi till vårt försvar varggroparna. Som ni nog kan begripa blir det litet svårt gräva gropar i bordsskivan och därför nöjer man sig i stället med att markera gropar. Det vill säga man ritar med krita cirklar i flera rader framför er ställnings taggtrådshinder.

Vill nu fienden komma över denna terräng och nå taggtrådsstängseln får han lägga en man på var varggrop för att markera den som fylld med lik och sålunda oskadliggjord.

Cirklarna skola ha ungefär 40 mm. diameter och ligga 10—15 mm. från varandra från kanten räknat. Detta hinder är lika billigt som lätt att åstadkomma och duger både i öppna fältets bataljer som framför fästningar.

Fort och fästen.

Naturligtvis kan det här ej bli tal om att göra efter fortifikationens alla regler utförda fort och fästen. Utan blir detta fästningsbyggande betydligt mycket enklare och lättare. Fästningen blir av trä, och öppna bastioner och verk de huvudsakligaste befästningsverken.

Ävenledes byggas våra fästningar utan »baksida» för enkelhetens skull.

Alltså.

Gå till en brädgård och köp några meter läkter 3×3 tum. Dessa söndersågas då efter edra anvisningar av »vedgubben» eller någon annan stark vän, dels i 3 tum långa stycken så att varje bit blir en kub, dels i stycken enligt bild 11 n:o 2 med en inskärning i kanten med en tjocklek = ett cigarrlock.

En del av träkuberna klyvas mitt itu som bild 11 n:o 4 och det hela sammansättes som bild 11 n:o 5 utvisar i så långa och många decimeter man har råd till. Nedanför muren lägges en rad klossar *delade* som bild 11 n:o 4 visar cirka 10 cm. från muren.

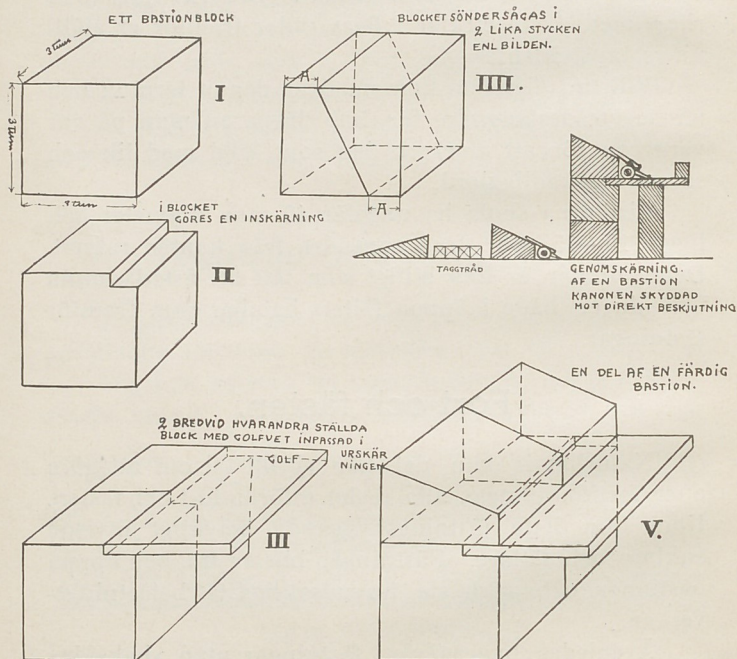

Bild 11.

Detta blir ett slags yttre befästningslinje. Utanför dennas skans ställas flera rader taggtrådsstängsel, så kommer åter en vall och så fältet med en mängd varggropar (bild 12). I denna bastion stå kanonerna skyddade för *direkt* eld, själva kunna de ju endast skjuta i båge mot fiende på långt håll. Därför böra

dessas skyddade bastioner här och där omväxlas med öppna ställningar, vars kanoner kunna bestryka terrängen alldeles framför fästets murar. Kanonerna till dessa öppna ställningar skola dock ej »monteras» på sina platser förrän strax innan fienden går till anfall, detta för att de ej skola riskeras nedskjutas i bombardemanget som föregår »fiendens» stormningsanfall.

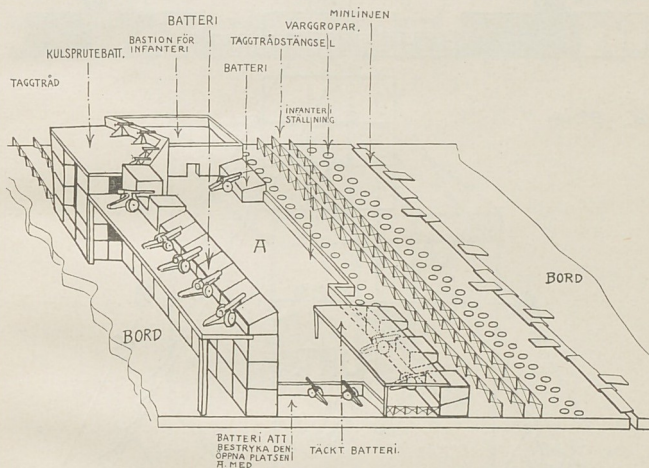

Bild 12. Plan över en fästning.

Även bör plats beredas för kulsprutorna som utgöra en mycket viktig faktor i försvaret.

Skulle »fienden» vara för talrik och man ej anser det lönt försvara fästningen, anlägger man minor i densamma.

Självt drar man sig med huvudstyrkan ut ur fästningen och kvarlämnar en mindre, dödsdömd styrka att locka fienden i fördärvet.

Minan som liknar »terrängminan» men som saknar pillerdoslocket spännes och insättes under huvud-

bastionen. Salpeterpapperet och blixtpulvret placeras på sina platser och när så fienden stormar och fyller fästningens vinklar och vrår med sina övermäktiga massor, antänder man i smyg, ty »fienden» får ej veta av minan, salpeterpapperet.

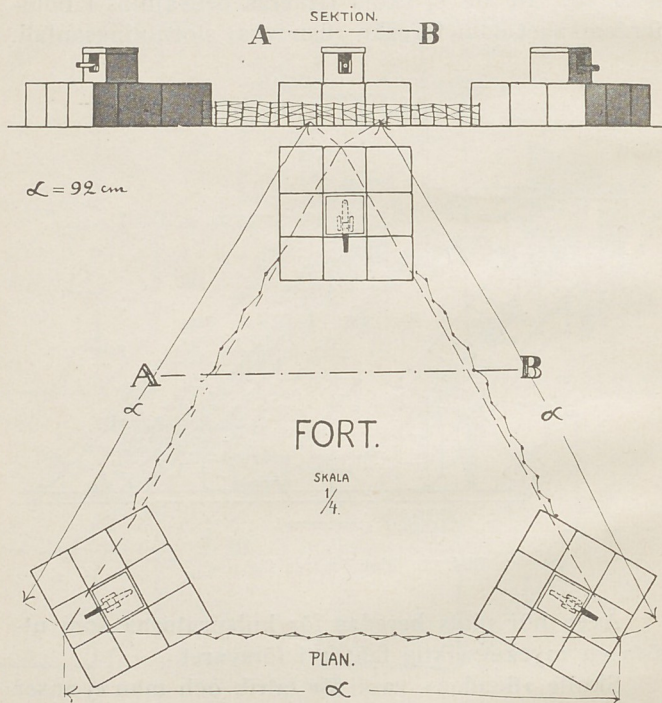

Bild 13.

Minan flyger i luften, bastionens golv flyger i luften, kanoner och folk ramla om varandra och av skakningen tillintetgöras minst tre fjärdedelar av de anfallande.

Ett förstört fäste tar »tid» återuppbygga, så att

om även »fienden» efter erövringen ligger kvar vid fästningens ruiner, kan den ej räkna på att ha denna till stödjepunkt förrän om cirka fjorton dagar. Det vill säga om fjorton dagar är det åter tillåtet för fienden använda fästningen oskadd igen.

Utom fästningen anlägger ni lättare skansar för att skydda artilleri i bataljerna. Ställ aldrig artilleriet oskyddat utan bygg kring var kanon antingen med böcker, bläckhorn eller med några småsaker såsom askar och dosor som finnas på edert skrivbord.

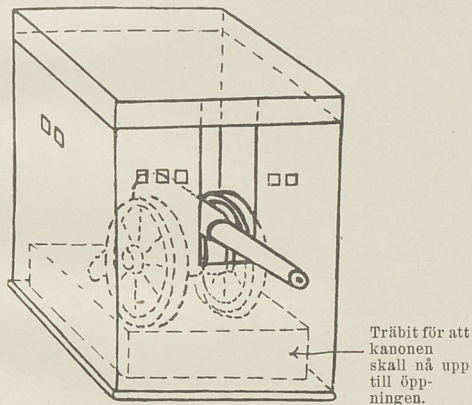

Bild 14. Pansarfort.

En »pansartorn»-fästning bygger man sålunda:

24 träkuber av de jag förut beskrivit hopsättas på så sätt som planen på bild 13 visar, i var och en av spetsarna på en liksidig triangel med 92 cm. sida. I mitten av varje kubkomplex ställes ett »pansartorn». Detta göres av en »Liptons» teburk, som ni nog har flera tomma ute i köket och som efter besittningstagandet befrias från sitt pappershölje (bild 14).

I ena sidan nedklippes en öppning cirka 20 mm. bred och 50 mm. djup. En positionskanon jämte nödig bemanning inställes i tornet, varpå locket pålägges. »Pansartornen» nedsättas därefter i mitten av varje kubkomplex och ni lägger en träbit under tornet så pass hög att tornets kanon ligger ungefär 10 mm. över kubens överyta. Mellan varje fort ställes taggtrådshinder. Tillsammans bilda nu de tre fortet en

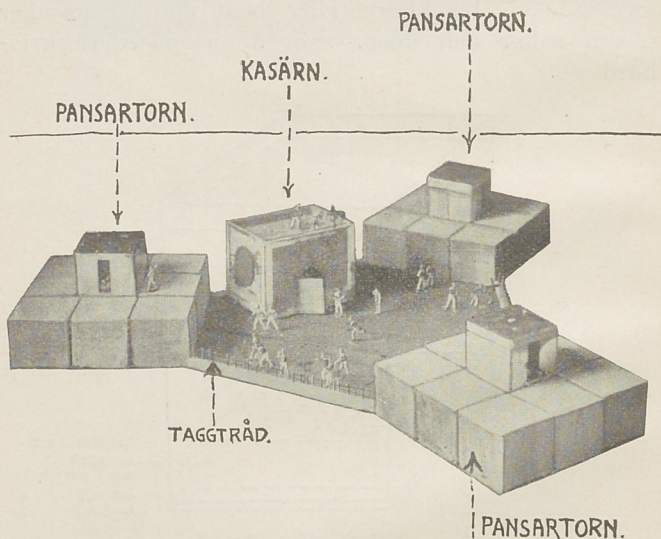

Bild 15. Pansarfort.

nästan ointaglig fästning, såvida ej belägraren till sitt förfogande äger någon bågkanon. På den öppna platsen i fortens mitt kan uppbyggas en åt alla sidor öppen bastion, varå fortets besättning kan ta sin tillflykt vid bombardemang. På bastionens tak skall anordnas en skans, varest kulsprutor kunna uppställas. Bild 15 visar i perspektiv ett dylikt pansarfort med besättning på utkik efter fienden.

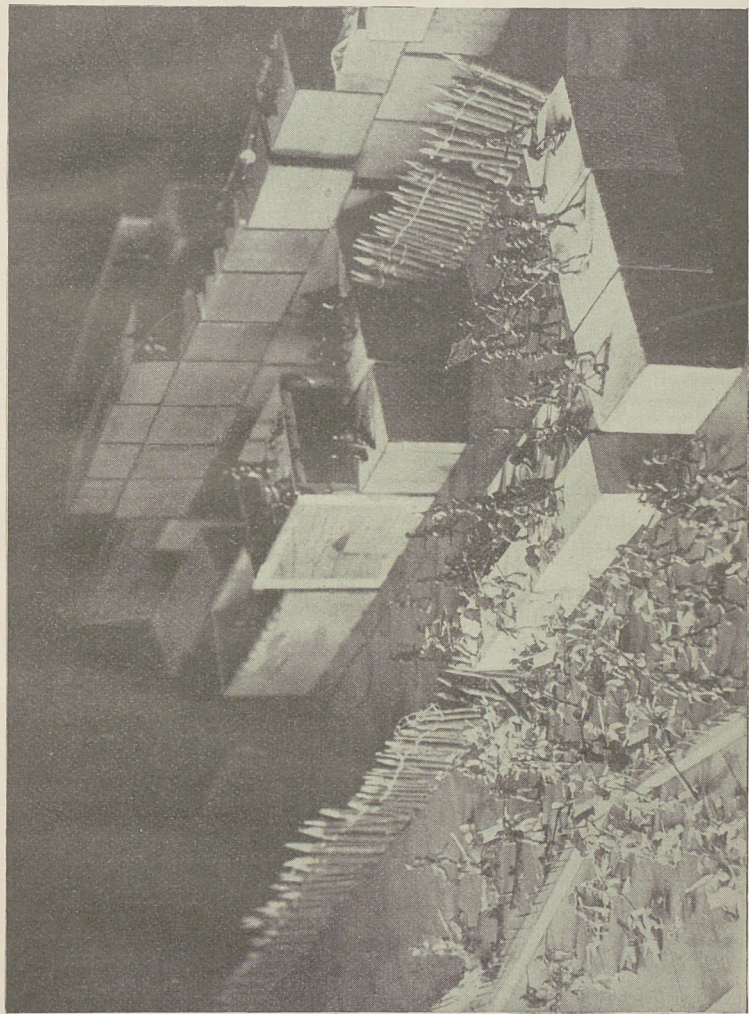

Bild 16. "Stormning" av ett "gammalmodigt" fort.

Det säger sig självt att man kan ordna de tre pansartornen på olika sätt, ställa dem i linje bredvid varandra o. s. v. Detta trekantiga fort skall egentligen endast uppbyggas, om anfall väntas från två sidor. Ännu finare är det, om man har nedsänkbara pansartorn så att de, efter ett skotts avlossande, sänkas ned och döljas för fienden. Sedan den sänkbara ställningen blivit färdig påsättes tornet och det hela installeras i det förut beskrivna »kubkomplexet».

Bild 16 visar hur en gammalmodig fästning stormas.

Hur man skaffar sig en armé.

Nu sedan »artilleri» är anskaffat och fästningar byggda kommer turen till själva huvudsaken i tennsoldatskrigen, nämligen:

Armén!

Denna säger ni »kan man ju köpa i leksaksaffärerna». Jo då, mycket riktigt, men den blir dyrbar och alltför brokig. En modern armé skall vara något så när likunifomerad och bestå av regementen som också i rörelsen äga en viss enhet. T. ex. i samma regemente skall det ej finnas sådana som gå fram till storm med fälld bajonett bredvid skjutande soldater, eller soldater liggande på knä med »färdigt gevär». Nej, antingen skola regementena helt bestå av skyttar eller av stormande, och hur ni skola gå till väga skaffa dem billigt och i önskat antal skall jag nu lära er.

Det finnes i Sverige numera så många vackra tennsoldater att det är alldeles onödigt köpa de utländska. De svenska tennsoldaterna ha vackrare färger, livligare »rörelser» och ha bättre tenn, d. v. s.

de kunna böjas »rätt igen» ganska länge innan de »gå av». Om de utländska skall jag sedan tala. Som förut sagt. Hären bör vara något så när likformigt uniformerad t. ex. *kaki*. Vi ha i handeln många typer med denna uniform och vi bilda ledigt en här på t. ex. 10 regementen i denna beklädnad. Dock bli de då ej av samma »folkslag», men det gör ju föga till saken, om en kakiklädd engelsman slåss vid sidan av en likadant klädd tysk soldat. Huvudsaken är ju i alla fall att de äro lika klädda.

Kakiuniformer finnas t. ex. på »Italienskt infanteri». — Jag använder nu de beteckningar de gå under i handeln »Amerikanskt infanteri», »Svenskt infanteri», »Svenskt positionsbatteri», »Boer» till häst och fot o. s. v., o. s. v.

Vilja ni ha blå uniformer, ha vi även en hel del olika att välja på. Utom den svenska finnas blå rumänier, blå tyskar och turkar, både infanteri, kavalleri, artilleri och kulsprutor.

Gröna ha ryssar, bulgarer och belgier, av dem finns både infanteri och artilleri.

Röda uniformer ha ju fransmän, engelsmän och zuaver. Av dem finnes även av alla vapenslagen. Nå så vill jag då beskriva hur armén anskaffas. Ni rekvirerar den helt enkelt direkt från »fabriken».

Fabriker för tennsoldatstillverkning ha vi två i Sverige. Nämligen Santessons Gamla tenngjuteri i Stockholm och C. C. Ohlssons leksaksfabrik, även den i Stockholm. De Santessonska soldaterna ha livligare »rörelser» än de Ohlsson tillverkar, men de senare ha hårdare tenn. De Santessonska soldaterna ha även klarare och mera »naturliga» färger än de den andra fabriken tillverkar.

Tennsoldater finnas både »platta»; halv- och hel-

massiva. Köp av alla slag! De komplettera varann. Ja, nu kommer vi till själva hären.

Den bör bestå:

Av 1 regemente skyttar, börja med ett antal av 30 man, 3 officerare med fanor och trumslagare pr regemente, men sök öka upp dem så småningom till 50—60 man, ty »kriget» kräver stora offer.

Vidare bör hären ha minst två »stormande» regementen, d. v. s. sådana soldater som »springa» med »fälld bajonett» och vars officerare peka framåt med sabeln och vars fanor fladdra. Deras regementens numerär bör helst från början vara 50—60 man, ty i stormningen, och det skola ni få reda på sedan, hur det går till, falla oftast nära hälften för »fiendens» eld och man segrar *aldrig*, om man når »fiendens» ställning med blott en 10—15 kvarlevande.

Av rytteri finnas både dragoner, lansiärer och husarer. 40 man pr regemente är nog till dem, ty de skola egentligen blott användas till rekognoscering och aldrig till anfall mot skjutande infanteri. Så ha vi artilleriet.

Detta kan vara fältartilleri, positionsbatterier, grovt belägringsartilleri och så vidare.

En här behöver minst 2 fältbatterier med 4 kanoner var och 25 mans numerär i varje.

Ett positionsartilleri är även nödvändigt. Detta bör ha 3—4 kanoner och 15—20 man, mera behövs ej, ty detta och belägringsartilleriet stå ofta så långt bakom den egentliga »eldlinjen» och även i så skyddade ställningar, att det skall vara mer en lyckträff, om ett skott råkar dem.

Sist ha vi kulsprutebatterier. En armé har nog av 1—2 batterier sådana.

Emellertid är det ej strängt nödvändigt hålla sig till denna, av mig uppgivna indelning. Har ni råd

så utvidga hären med flera skytteregementen, låt stormtruppernas numerär uppgå till 100 man pr regemente. Öka fältbatteriernas antal till 3—5 och positionsartilleriet i proportion därtill.

Ja, så slår ni upp i slutet av denna bok, där finnas en del fotografier över soldattyper, som ni kunna rekvirera. Priset är i allmänhet 3—5 öre pr styck utom för »generaler» och dylika mera omfångsrika personer, som kunna kosta upptill 75 öre—1 krona.

Ni skriver alltså t. ex. (nu sätter jag n:r 0 i stället för de olika n:r ni skriver):

A.-B. Santessons gamla tenngjuteri, Stockholm (eller C. C. Ohlsson, Ragvaldsgatan 1, Stockholm).

Var god sänd mig, i anslutning till tennsoldatförteckningen i Ossian Elgströms bok, följande soldater pr postförskott under min adress:

30 stycken n:r 0 menige, 3 stycken n:r 0 officerare och 3 stycken n:r 0 trumslagare och lika många fanor av n:r 0¹, vidare

100 stycken n:r 0 menige, 20 stycken n:r 0 officerare och 20 stycken trumpetare och fanor av n:r 0 och n:r 0², vidare

8 kanoner av n:r 0 samt 50 artillerister av n:r 0, n:r 0 o. s. v.³, vidare

4 positionskanoner av n:r 0 med 15 artillerister n:r 0⁴ och en kulspruteavdelning.

Högaktningsfullt
(namnet).

Ungefär så kunna ni skriva och sedan ni försäkrat er om, att ekonomiskt underlag finns, jag

¹ Nu ha vi skytteregementet klart.

² Dessa soldater delade på två regementen bli »stormtrupperna». Ni kunna naturligtvis också ha *olika* stormande regementen.

³ Detta blir de två fältbatterierna.

⁴ Detta blir då positionsbatteriet.

menar att eder herr far har lust att släppa till kova, sändes brevet i väg till adressaten.

Ja, så har ni då en här på omkring 250—300 krigare.

Men det är ej nog, en »fiende» bör anskaffas och så visar ni denna bok för en eller flera goda vänner och uppmanar dem rekvirera soldater, skaffa sig skjutredskap, fästningar och »krigsskådeplats».

Detta göra antagligen edra vänner och först då kan kriget på borden begynna.

Ni kunna även få ihop en vacker turkisk armé, i denna kan med fördel ingå olika typer, franska zuaver som ju ha en del av »orienten» kring sig.

Apropå orienten så, vilja ni ej ha en »civiliserad» armé eller turkiska trupper, kunna ni i stället skaffa er en pittoresk och mycket vacker här av idel arab- och negertrupper. Denna här kommer dock ej att bestå av regementen i »likformig rörelse» utan i stället av »stammar» d. v. s. av hopar på 50—75 man, slående, huggande, skjutande och springande. På tennsoldatförteckningen finner ni en hel del olika typer. Scheiker och hövdingar, paschor och efendi finnas även i lysande dräkter och mycket och vackert rytteri, även kameldito. Denna här kan även föra kanoner med sig men ej i »batterier» utan har varje »stam» en eller flera pjäser som serveras av de mera »lugna» typerna. Nr 102 bland *araberna på plansch V* å tennsoldatförteckningen lämpar sig utmärkt som artillerist.

Negrer finnas även. Indianer både till häst och fot, så ni ha att välja på bland jordens alla folk. Utom nu nämnda tennsoldater finnes en del av utländskt fabrikat i leksaksaffärerna.

»Gemla» vid Jakobstorg har ett rikt sortiment, »Nordiska kompaniet» också.

Dessa tennsoldater äro huvudsakligast av engelskt fabrikat.

Dessa utmärka sig genom sin relativt stora längd jämförd med svenska tennsoldaterna. De ha även stela rörelser, gå nästan alla med »geväret på axeln», om det är infanteri, och kavalleriets hästar lida alla av spatt, åtminstone se de så ut. Emellertid finnes det även dyra utländska tennsoldatsaskar på 8—10 kr. och de innehålla verkligt vackra soldater, huvudsakligast araber till häst och fots, greker med blanka runda sköldar, indiskt kamelrytteri, romerska soldater med katapult o. s. v., o. s. v.

Av tyska tennsoldater, vilka för en 10—15 år voro de enda i handeln, finnas nu endast få varianter i Sverige. De äro för närvarande rätt dyra och betingade priser från 3—10 kr. pr ask. De kunna vara rätt vackra ex. artilleri med observationsstegar och positionskanoner, infanteri i anfall o. s. v.

Amerikanska tennsoldater, huvudsakligast negrer, finnas även här i leksaksaffärerna, de kosta dock 30—40 öre stycket och äro just ej livade att se på eller äga, ty de hava »lösa» armar, rörliga kring en axeltapp, som ramla av vid första batalj och armlösa negrer göra ingen glad. Köp därför inte av dem. Nej, köp svenska soldater. Som förut är sagt, finnas de i alla möjliga storlekar och prislägen och att de äro svenskt fabrikat, gör det möjligt för er få så många ni vill.

Ni kunna även gjuta själva soldaterna, fast det tar tid och är besvärligt. Formar finnas både för fotfolk och rytteri till ett pris av 75 öre, och 1 krona respektive.

Formar som köpas i vilken leksaksaffär som helst, böra vara fullkomligt torra för att bilda fullgoda

gjutningar; ty är formen fuktig sprutar metallen åter upp och gjutningen blir dålig.

Metallen rinner lättare i formen, om den beströs med talkpulver, som fås på apotek och i kemikalieaffärer.

Ni kunna även sota formen invändigt vid ungefär var 5:te gjutning.

Formen skall först uppvärmas i en ugn (bakugn!) eller över en eld, metallen smältes i en gjutslev över en gas- eller primuslåga.

Avskumma all befintlig slagg.

Passa formen, som består av tre delar, alldeles tätt tillsammans och omlinda denna med en eller två gummiringar; dessa kan man själv tillverka genom att klippa tvärs över en kasserad cykelslang.

För att inte bränna sig, bör man aldrig hålla formen i handen utan placera den på ett icke ömtåligt underlag, bord eller dylikt.

Fatta ej heller den varma avgjutningen med händerna, utan med en tång och avkyl den i kallt vatten.

På avgjutningen avskäras med en kniv alla fogkanter och soldaterna målas därefter i de färger ni vill. Snabbtorkande lackfärger äro bäst.

Utom kasserade och sönderskjutna tennsoldater, som ju äro synnerligen goda som »metall», finns i metallaffärerna tenn och bly att köpa. Tag 1 del rent tenn till 5 delar bly och smält ihop. Men i alla fall köp för säkerhets skull er armé först färdig och komplettera sedan förlusterna medelst gjutning, det är ett praktiskt sätt, som jag själv prövat och funnit bäst.

Truppbeteckning o. s. v.

När nu hären är samlad, gäller det ordna, man får det så ställt att man i ett ögonblick kan överse sina tillgångar i manskap och kanoner. Därför tar man ett ark papper och linjerar upp det på så sätt som här nedan utvisas. Därpå skriver man överst på papperet »härens namn» och i övre raden vapenslag, benämning, regementens storlek, vare sig det nu är infanteri, kavalleri, artilleri eller något annat vapenslag. Därefter räknar man regementena och skriver in numerären och summerar ihop resultaten.

Jag visar på nästa sida hur uppställningen skall ske.

När ni nu fått i ordning tablån över den egna hären, kommer turen till fienden.

Genom list söka vi utrannsaka hans styrka. Sök få räkna hans trupper någon gång, då han ej vet om det. När det är slag, lägg då märke till hans kanoners utseende, antal o. s. v. och lägg det på minnet, sök få en så hel bild av fiendens armé som möjligt. Och som allt är tillåtet i krig, så muta »fiendens» syskon om han har några, att giva eder underrättelser om trupperna o. s. v.

På bild 17 visas hur trupperna »betecknas» på kartorna över bataljer, rörelser o. dyl. T. ex. om ni har svart färg till edra beteckningar bör fienden ha rött, även kunna ni använda andra tecken än dessa om det roar er. För att nu, om det är mycket trupper, att röra sig med, fort kunna orientera sig på en karta, sättes gärna regementens initialer bredvid beteckningarna. Så att bredvid t. ex. Göta gardes beteckning sättes G. G., vid Vendes artilleri V. A. o. s. v. Detta gör, som sagt, det lättare för er se var regementen äro placerade. På bild 19 visas en bataljplan

»Härens namn.»

Vapenslag	Benämning	N:o	N:o	N:o	Ka- noner	Kul- sprutor	Initial	Anmärk- ningar
	Summa							

Så att när tabblån är färdig kan den se ut på följande sätt. T. ex.

Svenska armén.

Vapenslag	Benämning	N:o	N:o	N:o	Ka- noner	Kul- sprutor	Initial	Anmärk- ningar
Infanteri	Jämtlands jägare	50					J. J.	Härens storlek 314 man, 8 ka- noner och 4 kul- sprutor
»	Svea garde	50					S. G.	
»	Göta garde	60					G. G.	
Kavalleri	Smålands hus. ...		40				S. H.	
»	1:a dragonreg....		40				1 DR.	
Artilleri	Vendes artilleri			30	4		V. A.	
»	Göta artillerireg.			30	4		G. A.	
Kulsprute- batteri	1 kulsprutereg....			14		4	1 K.S.A.	
	Summa	160	80	74	8	4		

varpå såväl regementens beteckning som initialer äro ut-satta. Onödigt är skriva ut hela ordet »infanteri, kavalleri, batterier» o. s. v. när man *kan* sin här och endast behöver kasta en blick på regementets initialer för att ögonblickligen veta, vilket regemente det är frågan om, dess storlek, eller, om det är fråga om ett batteri, batteriets numerär och kanonernas antal och storlek. Delar man ett regemente och låter delarna operera samtidigt på skilda delar av slagfältet betecknar man den med $1\frac{1}{2}$ och så regementets initialer. Ex. $1\frac{1}{2}$ G. G. o. s. v.

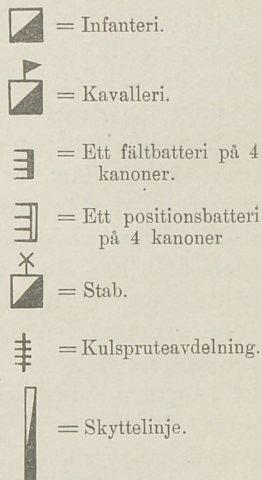

Bild 17.
Truppbeteckning.

Krigsskådeplatser.

Att bara taga upp tennsoldaterna ur sina askar, hålla en batalj och så lägga ned dem igen är det ingen spisning med, nej, ett krig skall föras »dag ut och dag in». Truppernas rörelser skola utmärkas och tid och avstånd för de olika härarnas ställningar antecknas. Det skall finnas floder och berg, sjöar och fästningar med i spelet och därför skall ni skaffa er ett rike att försvara, på följande sätt.

Tag en stor och vit kartong, kostar 20—25 öre i pappershandeln, och slå upp en atlas. Rita sen en karta på det stora vita arket. Rita ej av något förut varande land utan fantisera ihop ett eget rike med alla de terrängmöjligheter som förefinnas, drag upp

floder i underliga krökar, gör bergskedjor och trånga pass överallt. Laga att ni har »hav» på åtminstone två sidor av ert rike och utrusta detta med städer, köpingar, järnvägar och viktigast, fästningar. Den goda vän, med vilken vi överenskommit »föra krig», ritar sig en likadan karta och gränsen intill ert rike utmärkes med en röd linje. T. ex. 1 mil innanför såväl er som er »fiendes» gräns bör ligga en rad fort på cirka 1,5 »mils» avstånd från varandra. Detta är nödvändigt, ty »fienden» kan oförhoppandes kasta en armé över gränsen utan krigsförklaring och då gäller det ha rikets försvar i god ordning. Kalla ert rike vid något namn, och sätt även namn på allt, pass, sjöar, städer, floder, berg och höjder och fästen, allt skall ha mer eller mindre självpåhittade namn. Fästningar kan ni också, om ni vill, endast beteckna med A., B., C., D. o. s. v. Lämpligt som gräns är en bred, djup flod som rinner mitt emellan fortlinjerna. Den skall försees med »vad» på några ställen, och dessa flodövergångar skola särskilt starkt befästas med en cirkel av befästningar o. s. v.

Hur en karta kan göras ses på bild 18. Det är en som jag och mina bröder använt i flera år under vår pojktid och den erbjuder till otaliga kombinationer i krigsföring. Kartan skall ha »skala» och ett stycke ungefär, 5 cm. blir 1 mil. En här kan inte flyttas från ett ställe, beläget 20 »mil» från en annan plats, på en dag, även om hjälp skulle erfordras till en annan här, som befinner sig på nämnda avstånd i stort betryck, t. ex. utsatt för belägring o. dyl. av en övermäktig fiende. Utan då anses hären marschera i vanlig marschhastighet — 4 mil om dagen eller med ilmarscher 5 mil. Ej förrän om 4 dagar kan ni lämna undsättning.

På så sätt kan man få en hel del omväxling i »krigs-

spelet», ex. nyssnämnda exempel. När »undsättningshären» hunnit fram mötes den av underrättelsen att den här, den skulle hjälpa blivit slagen. Är undsättningshären av svag numerär, blir det att retirera i ilmarscher ty ni skall aldrig tro att er »fiende» släpper ett tillfälle ur händerna att göra er skada.

Kartan kan vidare färgläggas. Den terräng, som betecknar skog, färgas grön.

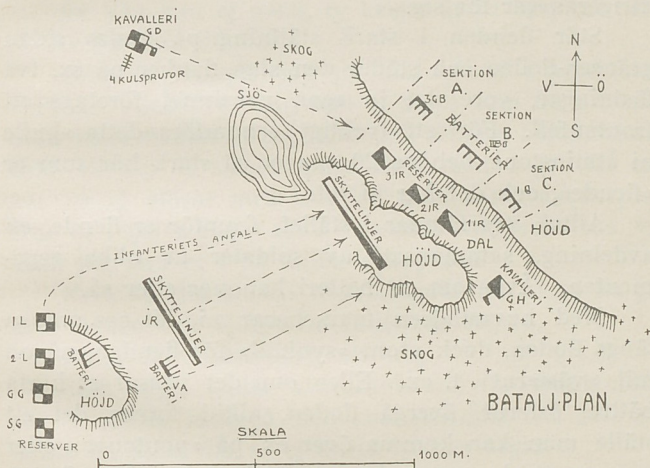

Bild 18.

Öknar och slätter betecknas med brunt eller gult, sjöar och floder färgas blå o. s. v.

När nu ett krig förklarats, antingen det är ni eller »er vän» som går till anfall, bestämmes att t. ex. ett par dar skall förflyta mellan krigsförklaringen och fientligheternas öppnande. Detta för att giva trupperna »tid» att marschera upp i sina ställningar.

Kriget i allmänna drag.

Ja, vi anta då att ni själv beslutat er för anfalls-krig och att ni eftertraktar en del av »er fiendes» landområde. Har ni god råd på soldater delar ni er här på två arméer. Detta är lämpligast, ty två arméer utgöra mera än en. De omringa, avskära och till-intetgöra även bättre om de »arbeta ihop» än om de dirigeras var för sig.

Står fienden i stark ställning på andra sidan gränsen-floden och stöder den sina flanker på ex. två fästningar, vore det ju rena vansinnet företaga ett frontanfall. För att lyckligt genomföra detta skulle ni åtminstone behöva 20 gånger så stark här som er »fiende», och det *har* ni inte.

Alltså kvarlämnas i stället, framför er fiende, en avdelning, sammansatt av soldater ur olika regementen. Ävensom ett batteri kanoner eller så.

Med huvudhären marscherar ni, låt oss antaga längs floden, dock utom »synhåll» för fienden, någon mil »västerut» t. ex. Eller om det passar er karta bättre, österut, övergå floden, alltid finnes det ett ställe man kan komma över ex. på »pontoner» eller genom att »bygga en bro». Väl kommen över floden marscherar ni raskt mot fiendens flank.

»Fienden» som hela tiden tror det är huvud-massan han har stående mitt emot sig på »andra sidan floden». Ni kan genom små anfall, rekognosceringar och beskjutningar, ännu mer invagga honom i säkerhet. Just det att trupperna bestå av avdelningar ur olika regementen kommer »fienden» tro på vad jag förut nämnt.

Fienden blir vid edert oförmodade uppträdande på hans flank överraskad och om ni ej giver honom

tid ändra sina truppdispositioner, kommer han att få slåss i en högst ogynnsam ställning. Jag har på bild 19 visat ungefär hur en sådan anfallsrörelse försiggår.

Alltså, giv ej »fienden» rådrum utan slå till.

I praktiken gör ni så, att ni till er »vän» säger: »Ja, nu står jag så och så, se på kartan, avståndet stämmer med marschhastighet och tid. Här står den kvarlämnade styrka du hela tiden trott vara min huvudhär — slåss nu!»

Er vän kan ej neka, ty kriget är ju bestämt och så får bataljen då börja.

Med de trupper jag på bild 19 n:o I utprickat, varande »fiender», kan han ej segra som de nu stå, utan hans flankfästning faller och centern böjes bakåt. Bild 19 n:o II slaget måste sluta med seger för er, om ni ej slösar med trupper utan raskt avancerar. Hur ni i själva slaget skall föra fram trupperna o. s. v., skall jag lära er i de följande kapitlen.

Er å »andra sidan» kvarlämnade här, kan nu gå över floden och hjälpa till fullborda segern.

Detta är ett sätt börja ett krig.

Som regel gäller att alltid undvika frontanfall, sök i stället kringgå fiendens ställning och retirera hellre än slåss om ni ej anser ni kan segra.

Ni antecknar på lösa kartlappar truppernas ställningar efter varje slag och gömmer anteckningarna i krigsjournalen, varom jag sen skall tala.

På själva huvudkartan, »riket», utmärker man härarnas olika ställningar med små flaggor fästa vid knappnålar. I kriget ingår, utom större eller mindre drabbningar på öppna fältet, stormningar och försvar av befästa ställningar, bakhåll, erövring av viktiga flodövergångar, broar, blockhus o. dyl. Belägringen av städer och fästningar, rekognosceringar och försvar. Luftkrig och sjökrig.

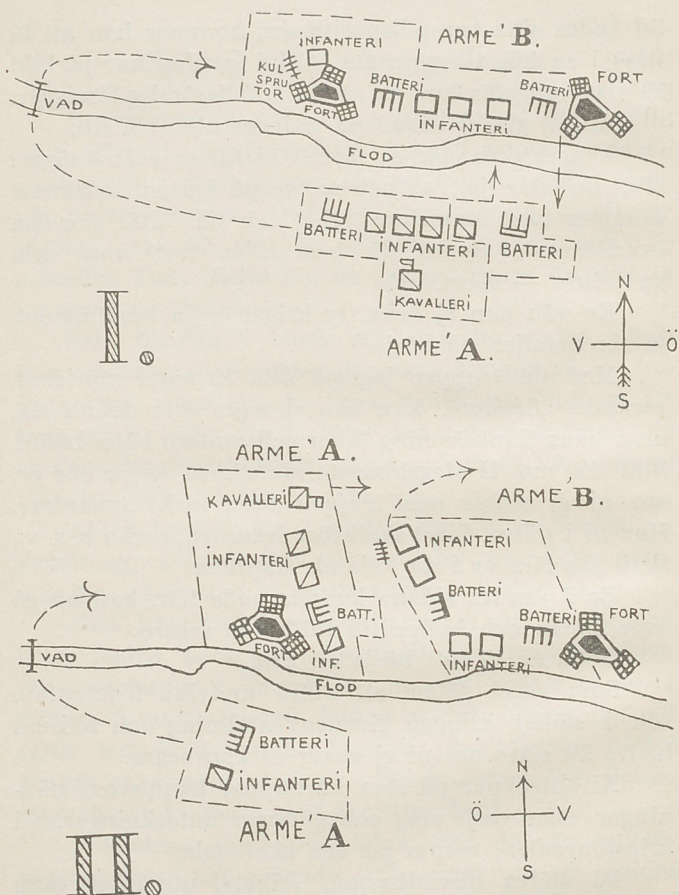

Bild 19.

Allt detta skall jag i det följande tala om.

Kriget föres också efter en viss plan.

Genom att studera er fiendes karta, genom utspionerandet av hans styrka o. s. v. kan ni göra upp för er, hur ni skall kunna föra kriget till ett lyckligt

slut. Sök dirigera bataljerna så, att »fiendens» här, så småningom kommer i ett läge som tvingar honom giva sig på nåd och onåd, t. ex. sök lura ut honom till kusten och sök få honom med »ryggen» mot havet. Anfall och tvinga tillbaka hans flyglar så att han till slut blir instängd och måste giva sig.

Genom manövrering kan en här som befinner sig i ett dåligt läge rädda sig undan tillintetgörelse. T. ex. ni har två arméer, låt oss kalla dem A- och B-armén. A-armén har besatt en fientlig fästning norr om en flod. B-armén står i riktning nordväst—sydost, ungefär 4 mil från armé A i nordvästlig riktning. Fienden har två härar. En armé, vi kunna kalla den Nord-armén, står framför B-armén med fronten parallell med denna. Den andra armén, Sydarmén, står söder om floden ungefär 2 mil sydost om A-arméns ställningar, förut slagen av A-armén. Se bild 20. För att nu kunna falla B-armén i ryggen, marscherar Sydarmén längs södra flodstranden västerut, går över ett vad V: II och hotar B-armén från väster, se bild 20: 1. För att nu ej B-armén skall bli avskuren från A-armén tvingas den falla tillbaka med A-armén. Se bild 20: 2. Nu står fienden sålunda.

A- och B-armén med ryggen mot floden. Fästningen är fortf. deras stödjepunkt. De fientliga Nord- och Sydarméerna bilda en båge med stödjepunkter till höger och vänster om A- och B-härarna. Se bild 20: 3. Nu kan tyckas att A- och B-arméerna äro sålda och prispivna till sina fienders godtycke, men nej.

Sydarmén har begått ett svårt fel genom att lämna vadet V: I utan försvar på flodens södra strand.

Kvarlämnande en tillräcklig styrka i fästningen, övergå A- och B-arméerna vadet V. Marschera samma väg som förut Sydarmén gått fram. Gå över vadet VII och stå plötsligt väster om Nord—Syd-

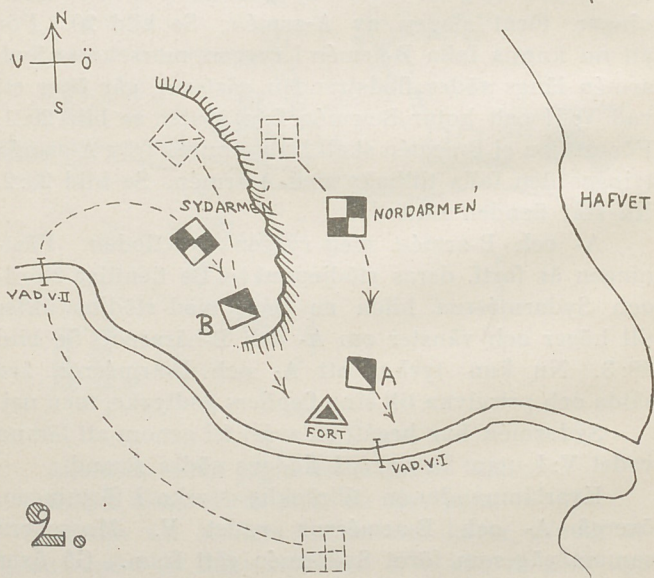
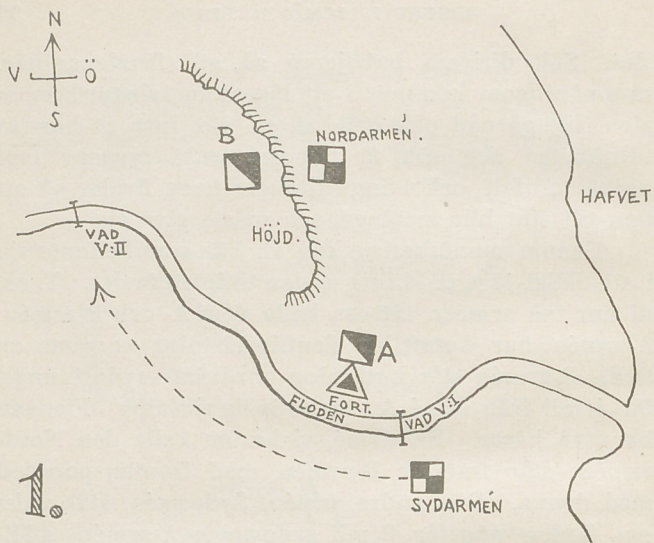
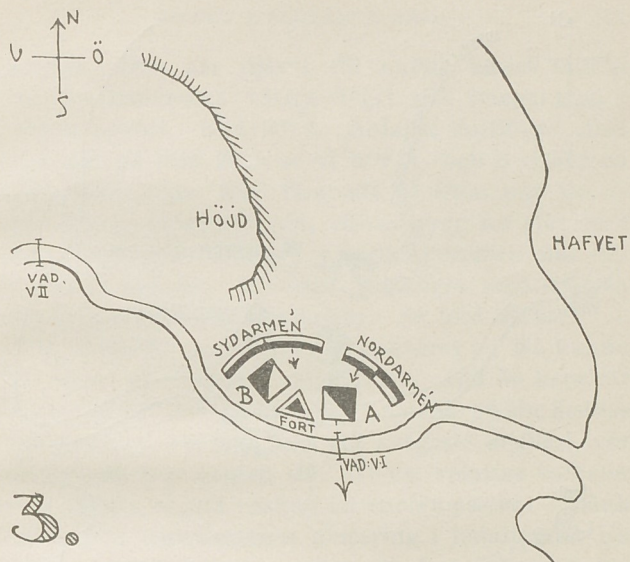
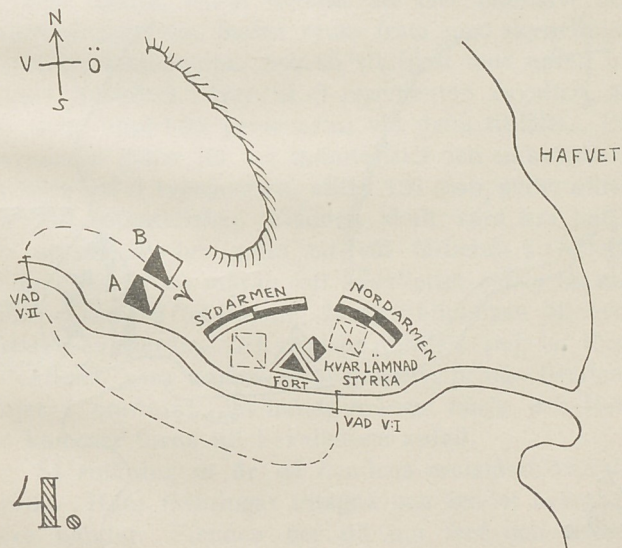

Bild 20.

3.

4.

Bild 20.

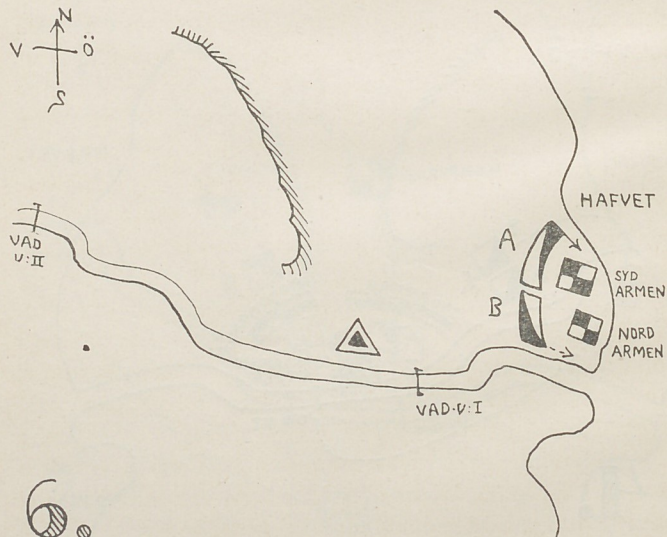
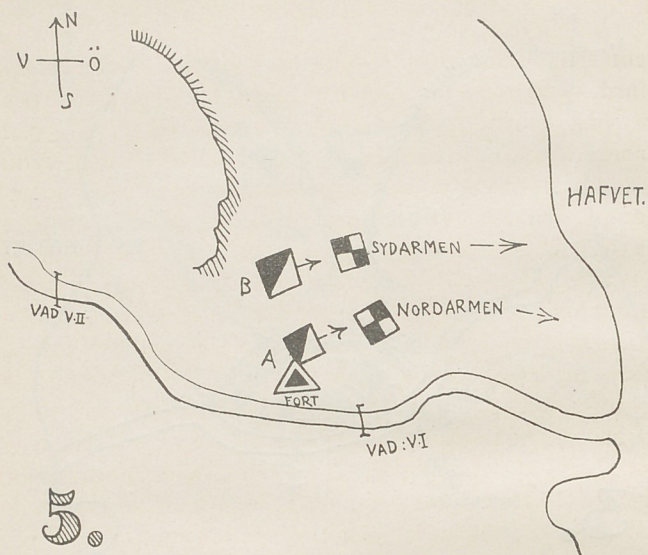

Bild 20

arméerna. Den går djärvt till anfall, kastar undan Nord—Sydarméernas västra flygel och tvingar den i en båge norrut. Bild 20: 4. Anfallet förföljes med energi och på bild 20: 5 se vi hur A- och B-arméerna i goda ställningar åter förenade gå fram mot de vikkande Nord—Sydarméerna, vilkas rygg nu står mot havet. Fullföljes anfallet segerrikt kommer man till förra ex:s resultat. Fienden instänges med ryggen mot havet och måste kapitulera. Se bild 20: 6.

Ja, detta är nu ett par »manöverex». Ni kunna själv hitta på otaliga andra knep. Det är bara att studera kartan och fullkomligt ha reda på sin fiendes svaga punkter, var han har sitt svagaste artilleri, var hans minsta regementen stå. T. ex. »platta» soldater äro ju lättare skjuta omkull än »halvmassiva» — tänk på detta vid regementenas placering i bataljerna. En »flygel» kastas bakut genom att fast intensivt beskjuta densamma. Sedan rycks fram med skyttelinjer följda av stamtrupper och så viktigast med anfall av talrikt kavalleri. Har ni 3 regementen kavalleri, så låt dem uppträda gemensamt vid detta tillfälle. En kavallerist gäller för två infanterister och en kavalleri-division på 3 regementen, alltså 120 man, gäller alltså för 240 infanterister. Fienden skall vara bra talrik för att söka våga möta ett väl förberett kavalleri-anfall. Nu är att märka, att kavalleriet *aldrig* får anfalla ensamt. Det skulle då ögonblickligen bli nedskjutet av gevärs- och kulspruteelden, nej, låt först infanteriet göra undan »grovarbetet», bringa fiendens linjer i oordning, låt handgemänget börja, och först då kommer turen till kavalleriets anfall.

Så småningom är då fiendens motstånd överallt brutet. Hans fästningar intagna och landet överallt i edra händer. Fienden ber då om fred och »fredskongress» sammanträder. Alltid har ni en eller flera

vänner som även äga härar och land. Dessa anmodas biträda vid fredsuppgörelsen och om de ej äro hågade för att hjälpa »fienden» till vidare motstånd, genom landsättande av härar o. s. v., ändras då »fiendens» karta till er förmån. Den nya gränsen utprickas och fångar samt tagna kanoner och krigsmaterial återlämnas av båda parterna.

Nu gäller det för er som segrare att väl begagna den korta tid av fred som återstår till det nya kriget bryter ut. Ty ni kan vara tämligen säker på, att er slagna »fiende» ej låter sig nöja med sitt nederlag, utan funderar på revansch. Och antagligen kommer han att förmå en eller flera ägare av riken och arméer bistå honom. Sök därför medan tid är, förbund med dem, och den slagna fienden kommer nog att besinna sig två gånger, innan han kastar sig in i ett hämndkrig. Emellertid stöd den nya gränsen med fort. D. v. s. ni äger *en* fästning, den får gälla för allihop och med en smula ändring i byggnadssättet duger den bra som hel »fortkedja», ty ni kunna ju i verkligheten bara slåss på ett ställe pr gång.

Skulle det däremot vara ni som blir anfallen i stället, så för kriget efter en plan som går ut på att förhala tiden. Sätt er fast överallt. Använd varje »höjd» på er karta till fästning. Är er armé den anfallandes mycket underlägsen och ni ej tror er om försvara landet efter »alla krigskonstens regler», så upplös er här i en del, t. ex. 5—6 friskaror, blanda regementena om varandra, låt varje skara ha ett eller ett par batterier kanoner och några kulsprutor till sitt förfogande, placera dessa »friskaror» där »det passar sig» på kartan och möt fienden i »småkrig». Ni kommer då nästan alltid att få smörj, fienden kommer att jaga er skoningslöst och överallt, försöka omringa och tillintetgöra er, men däri ligger också en hel del

av det »lilla krigets» nöje. Edra friskaror kunna tillfoga fienden svåra förluster. De kunna anfalla blockhus, spränga broar, inta smärre fästen, anfalla trängkolonner och överallt vara fienden i vägen. Skulle så en av fiendens arméer stå isolerad i närheten av en del av edra skaror så drag tillsammans dem, hopsätt de skingrade regementena, ordna batterierna och ryck fram till fältslag. Segrar ni är *det* bra, skulle ni bli slagen gör det ingenting. Ni bara upplöser hären igen och fortsätter kriget som förut. Sagolika bragder kan ni utföra och ofta nog kan ni genom uthållighet i försvaret så trötta fienden, att han ber om fred och drar sig ut ur landet.

Friskarorna slåss aldrig på öppna fältet, de riskera aldrig frontanfall mot en fientlig styrka i stark ställning, utan de anfalla från bakhåll, bruka list i stor utsträckning och retirera gärna. Ja, detta göra de »förståndiga» friskareanförarna. Men nu äro ni ej förståndiga eller rättare sagt vilja ej vara det.

Jag *vet*, att era friskaror komma att söka sin ära just i de mest våghalsiga företag. Ni kommer att gå blint till anfall mot 3-dubbelt starkare fiende. Ni kommer att likt Karl XII söka taga fästen med blanka vapen och över huvud taget skall ni vända upp och ned på all ordentlig krigsföring. Ni kommer antagligen att ha »tur» med er och slå er fiende både till lands och vatten.

Nu återgå vi till så att säga »krigets början», nämligen till att förklara hur trupperna dirigeras fram på slagfältet och hur de slåss, de olika vapenslagen.

Hur trupperna dirigeras.

I.

Infanteriet.

Infanteriet, d. v. s. de skjutande soldaterna av detta vapenslag, uppställas aldrig direkt oskyddade utom de som »ligga på magen», dessa äro svåra att träffa och få de också en »ärta i skallen» falla de ej omkull utan svänga oftast bara runt.

Skyttelinjerna kunna även »rycka fram». Då flyttar man soldaten framåt, ett litet stycke i taget, under det man med den lediga handen sköter blåsröret och på så sätt markerar de framryckandes eld.

Infanteristormtrupper rycka även fram genom att flyttas led efter led ett litet stycke. Är det enbart sådana soldater som gå fram med fälld bajonett, får man ej själv skjuta under framryckningen utan måste så hårt det än känns, utan att kunna hindra det, se sina tappra falla i stora hopar under fiendens eld. Ja, i ett anfall måste man även finna sig i att bli sprängd i luften av minor, bli hindrad av taggtrådsstängsel o. s. v. Det gäller ha starka reserver att fylla luckorna med. Omgiver man de stormande regimentena med svärmar av skyttar får man dock besvara fiendens eld, men blott svagt och ej på långt när så intensivt som »fienden».

För med er kulsprutor i anfallet. Om de framkomma oskadade och ej bli nedskjutna under vägen äro de er till stor nytta när ni nalkas fiendens ställning. Kulspruteelden markeras med att avskjuta en 5—6 ärter på *en* gång. Gevärseld markeras genom att låta ärtorna följa på varandra med ett litet mellan-

rum mellan var och en. När de stormande regementena framkommit börjar handgemänget. Det kan antingen gå så till, att vänner och fiender uppställas huller om buller, med leden blandade om varandra och ni och »er fiende» skjuta exempelvis en 10—20 ärter *var* in i högen. Eller ock lägges en mot en tills den större styrkan visar sin överlägsenhet genom mest kvarlevande.

Slåss aldrig till »sista man». Det är omodernt och till föga nytta för kriget, ty en totalt tillintetgjord armé tar minst »en vecka» komma i ordning igen och den segrande har rättighet »taga» så många kanoner han vill från den besegrade. Nej, retirera hellre om ni känner bataljen skall få en för er olycklig utgång. Trupperna kunna då åter användas, fulltaliga redan *nästa* dag. Dessa regler har jag funnit mest lämpliga genom flera års experiment.

Skall ett anfallande regemente retirera över öppen terräng så betäck återtåget med skyttar och kulsprutor. Låt även edra batterier skjuta och laga att de retirande ej gå för tätt. Cirka 10—12 mm. mellan varje soldat är lagom. I stormning rycker regementena fram i 2-tums linjer och flyttas leden så att det sista ledet flyttas framför det föregående, undan för undan tills fiendens front är uppnådd. *Reserverna* behöva ej framföras å förutnämnda sätt, utan kan ni lugnt ta lådan med soldater och direkt från förvaringsrummen kasta dem in i handgemänget.

Ja, så arbetar infanteriet.

Nu komma vi till

II.

Kavalleriet.

Det är förut beskrivet i »tillbakakastandet av en flygel» hur ett kavalleriregemente fullbordar ett anfall. Kavalleriet gör aldrig ett anfall mot infanteri i ställning utan föregående hjälp från eget infanteri.

Däremot är det ypperligt använda, då det gäller förfölja flyende och dödar då var kavallerist 2—3 man, beroende på hur pass »demoraliserad» fienden är.

Kavalleri rekognoscerar och spejar. Det stöder arméerna på flyglarna och marscherar *alltid* ytterst på sidorna av en framryckande armé.

En armé vars front och flyglar äro betäckta av rytteri löper aldrig faran övrumplas.

III.

Artilleriets stridssätt.

En här bör ju ha till sitt förfogande både fält- och grovt artilleri. Fältartilleriet följer fälttrupperna, understödjer deras anfall med sin eld och framrycker efter infanteriet.

Ett batteri på 4 kanoner upptar en front av ungefär 30 cm., om kanonerna äro de av n:o 20 i tennsoldatförteckningen. Kanoner betäckas alltid och omgärdas varje kanon med skansar av böcker, askar och dylikt.

Ett batteri på 4 kanoner har rätt till 4 skott i följd, antingen markerade med »ärt-» eller »granatkanoner». Sedan är det fiendens tur skjuta så många skott som han har kanoner. På så sätt skötes elden växelvis tills infanterianfallet börjar, eller kanonerna

demoleras. En kullskjuten kanon äger man ej rätt använda vidare i pågående slag, utan först nästa dag.

Skjuter man bra, kan det hända att fiendens batterier bli tystade (kullskjutna) medan man själv ännu har kvar kanoner, detta ger en ofantlig övertikt under slagets fortgång och är ofta en anledning till ens egna truppers seger.

Grovt artilleri ställes längst bak i en härs stridsformering, det användes likadant som fältartilleriet, utom att man endast markerar dess eld med granatkanonen och »bombkastaren». Ändamålet med grovt artilleris användning är att söka tysta de fientliga fältbatterierna.

Även användas de till att beskjuta fästningsverk och av fienden besatta ställningar.

Indela fiendens front i sektioner, beskjut dem i tur och ordning så att ni söker tysta batteri efter batteri i den ordning de stå. Detta är bättre än att planlöst skjuta än här, än där på fronten. Sök allra först tysta fiendens kanon- och kulsprutebatterier, sedan kommer turen att nedskjuta manskapet. Sikta på fanbärarna, ty de draga med sig i fallet flera soldater än menige.

Skjuter ni med »granatkanoner» så sikta lågt, låt »granatpilen» träffa strax framför fronten. Av farten åker den då in i fiendens led och då fjädrarna »slå ut» draga de med sig flera än om granaten faller ned inne i stridsformeringen. Även med ärteld kan man åstadkomma stora förluster, skjut systematiskt, aldrig planlöst, en systematiskt skött eld faller 3 gånger så många som ett blint regn av kulor som lika ofta träffa bordet framför och bakom fienden som själva linjen av kämpande. Angående själva kanonerna så utom dem som finnas på »tennsoldatförteckningen» i slutet av boken föres i handeln många andra olika

sorter, dels små tennkanoner till 25 öre styck, dels större av brons, mässing o. s. v. Dessa stå stadigare än de, som i slutet av boken äro antydda. Fältbatterier kunna ju nöja sig med de små platta kanonerna med fotstöd, men till positionskanoner, är bäst taga kanoner med »riktiga hjul och lavett».

Dessa kanoner *stå* för skott och genom att ersätta fallna artillerister med nytt folk, kan ett batteri hålla länge ut i kampen mot fienden.

Positionskanoner skyddas mot direkt eld, på samma sätt som fallet är med fältbatterierna, medelst askar och böcker.

IV.

Kulsprutebatterierna

serveras liksom »gevärseld» med en ström av ärter. Effekten är vidunderlig och platsen framför en kulspruta blir alltid rensopad från »levande» på ett ögonblick, hur tjockt med soldater som än förut stått uppställda där. Kulsprutorna medföras av infanteriet i stormanfallet och uppställas de under framryckningen något bakom linjerna, för att i någon mån skyddas för nedskjutning. Risker är ju förstås ganska stor, ty fienden riktar nog all sin eld mot detta vapen. Men *kommer* den oskadd fram nära den fientliga fronten och hinner den »brösta av» och få ge eld, medverkar den ofta till fiendens nederlag genom sitt ingripande. Även gent emot stormtruppen användes kulsprutan, men uppställs ej förrän anfaller begynner. Under kanonelden som föregår stormningen hålles kulsprutebatteriet sig dolt bakom ett skydd.

Hur trupperna uppställas till batalj.

På bild 21 har jag visat hur en här på 500 man, 12 kanoner och 7 kulsprutor kan uppställas för att framgångsrikt bjuda fienden spetsen.

Längst uppåt, alltså på »vänstra» flygeln står infanteriet och på en liten höjd bakom detta ett kulsprutebatteri, litet längre ned står ett oskyddat batteri dock föregången av en skyttelinje liggande soldater.

Bakom batteriet synes staben dirigera striden från en liten höjd, och ovanför staben står positionsbatteriet i skyddad ställning.

Söder om floden utgöres härens center av 2 regementen infanteri, det ena i skyddad ställning som reserv, bakom en höjd, det andra står nordost strax ovanför ett fältbatteri.

En skyttelinje förstärkt med kulsprutor utgör, jämte ännu ett infanteriregemente i reserv tillsammans med ett dolt kavalleri, härens högra flygel.

Fiendens anfall väntas rakt från väster.

Emellertid är det bekvämare ej ha så »lång» front utan nöja sig med t. ex. 1 regemente skyttar i centern med ett batteri bakom och på flyglarna endast ha kavalleri och kulsprutor. För övrigt må var och en ställa upp efter råd och lägenhet.

Ett villkor är dock att skyttelinjerna alltid ställas »närmast» fienden och välj då sådana soldater som ligga på knä eller mage, de äro svåra att träffa. Bakom dem uppställas de »stående» skyttarna bakom förskansningar som äro så höga att endast huvud och gevär synas över desamma.

Artilleriet kan stå direkt bakom denna formering men litet högre, på några stora böcker. T. ex. så det kan »skjuta över sitt infanteris huvuden».

Kanonerna skyddas som förut nämnt med smärre böcker eller andra liknande föremål.

Positionsbatteriet, som står *längst* från fienden, skjuter alltid indirekt d. v. s. kanonrören äro ej horisontella, utan peka uppåt luften och anses batteriet

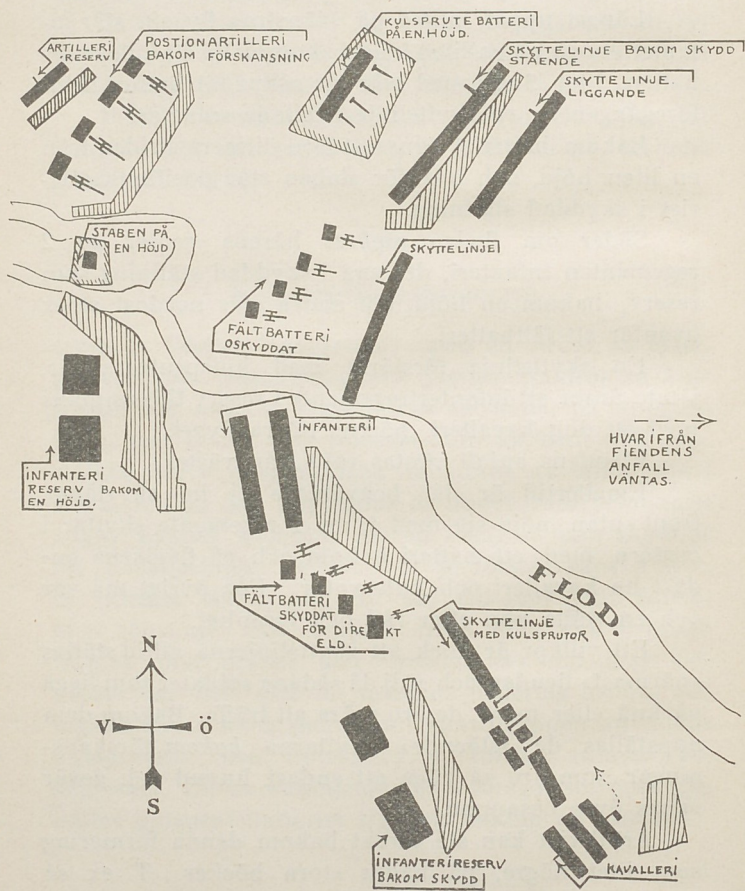

Bild 21.

skjuta i en båge över den övriga, framför batteriet stående hären mot fienden.

Ett stort pappstycke ställes upp mellan er och fienden under det uppställningen av härarna pågå och ingen får under några omständigheter »titta bakom skärmen». Sedan uppställningen skett, borttages hindret och det kan då hända att åtskilliga överraskningar vis-à-vis ställningar och dylikt komma i dagen.

Ett batteri får endast beskjuta den fiende som står rakt framför kanonmynningarna, även gäller detta för kulsprutor och grövre artilleri.

Ställ aldrig upp för tätt bara för effektens skull, det kan ni dyrt få betala under slagets gång. Nej, tunna linjer, helst en 2 cm. mellan varje karl, man-spillan blir nog fruktansvärd ändå med de vapen ni har att tillgå. Särskilt är verkan av granatkanonen mördande.

Kanoner uppställas cirka 10—12 cm. från varandra och helst litet på sned, granatkanonens verkan minskas något därav. 3 man vid var kanon och 1 officer för varannan är nog. Knäböjande artillerister äro att föredra framför stående, ty de senare »träffas» betydligt lättare än de förra. Resten av kanonmanskapet uppställles bakom ett skydd och framtages allt efter behag för att ersätta batteriets förluster.

Officerare, fanor och trumpetare ställas alltid *bakom* linjen, endast i stormningen gå de före folket.

Kulsprutor uppställas även i skyddad ställning och ammunitionsvagnarna bakom, dolda för elden från fienden.

Kavalleri och reserver av infanteri, behöva ej uppställas, utan tillgängliga trupper få kvarligga i sina askar tills de plockas upp för att fylla luckorna i leden.

Rekognoscering.

Före en huvudbatalj »rekognoscerar» man trakten kring härens huvudställning för att få reda på det områdes storlek man fritt kan få röra sig på, utan risk falla i bakhåll eller bli utsatt för överrumplingar.

Rekognoscering går så till, att man utväljer en punkt på kartan framför fronten, uppställer en trupp och frågar »den fiende man strider emot» — »har du folk här och vill du strida?» Väger han, är det klart att det åsyftade området är fritt från fiender. Möter han, så vet man att platsen anses besatt och man drar sig snabbt tillbaka för att ej riskera bli angripen av övermakt.

På så sätt, och genom att klokt »fråga sig för», får man ganska god reda på fiendens dispositioner och kan sätta sina truppers uppställning och frammarsch därefter.

Bakhåll och krigsknep.

Ett bakhåll av god verkan kan man åstadkomma, genom att lura en infanteristyrka gå till anfall mot en avdelning fotfolk (skyttnar), förstärkta med ett eller par maskingevär. Efter att ha »ställt upp» på sedvanligt sätt, med skyddsskärm och dylikt, och fienden anrycker, låtsar man föga motstånd, d. v. s. drar sig tillbaka i oordning tills man kommer till den plats på »bataljplatsen» varest man staplat upp en del böcker i behaglig oordning. Denna bokhög, som markerar en bergstrakt, är tätt besatt med skyttnar i dolda ställningar och ett kavalleriregemente har man där även uppställt bakom en höjd. När nu fienden kommer i

närheten, öppnar man först en livlig eld mot honom och då han rycker vidare i akt och mening forcera ställningen, faller kavalleriet honom i ryggen. Och eftersom kavalleri gäller dubbelt mot infanteri, är den anfallande infanteridivisionens öde snart beseglat. Utsatt för eld från höjderna och med kavalleriet svärmande om hans rygg, blir han ett lätt byte för övermakten. Otaliga variationer av bakhåll kan man anordna både mot infanteri och kavalleri och oftast med gott resultat. En trupp, som fallit i »bakhåll» d. v. s., som är ansatt av fiender från flera håll, kan beskjas från vilket håll som helst, och därigenom kan man välja bästa mål för sin beskjutning och tillfoga den instängda stora förluster, ja, totalt förinta honom.

Att retirera in i ett pass, d. v. s. »mellan ett par högar av böcker» och locka fienden efter, kan man, helst om det är fråga om förföljande kavalleri nå god framgång, genom att ha avstängt passet med dubbla rader taggtråd och själv kasta sig upp mot passets väggar. Ty bakom taggtråden har man uppställt ett kulsprutebatteri, och dess eld tillintetgör det anfallande kavalleriet på få minuter.

Fältslagen.

Sedan man nu rekognoscerat ut var fienden befinner sig och på sin karta utmärkt dessa positioner med sedvanliga truppbezeichnungar kommer fältslaget.

Man kan antingen hålla sig till defensiven och söka hålla sig fast i sina ställningar till vad pris som helst.

Man kan föra trupperna framåt och hålla stora slag med offensiv mening o. s. v. o. s. v.

Slaget börjar i regel med ivrig kanoneld å båda sidor. Positionskanonerna börja och fältbatterierna stämma snart nog in.

Skyttelinjerna utbredas och mellan framskjutna delar av densamma växlas skott.

Sedan man genom systematisk beskjutning (se »Hur trupperna dirigeras», avdelning Artilleriet) tystat en del av fiendens kanoner, söker man komma fienden mera in på livet medelst allmän framryckning. Skyttelinjen avancerar först understödd av kulsprutor och små avdelningar av stormtrupper.

Fiendens främre linjer söker man uppriva och sätter man in all kraft tvinga den tillbaka. Man får dock akta sig tränga för ivrigt fram och mista kontakten med efterföljande trupper. Man kan då lätt bli utsatt för flankeld från trupper som ännu hålla stånd.

Sök få upp fältbatterierna strax bakom skyttelinjerna eller i samma linje som de. För bekvämlighetens skull sköter man all eld, så väl gevär som fältkanon dito med ärtröret. Gör nu fienden ett motanfall så gäller det hålla sig kvar i de ställningar man intagit under framryckningen. Gå bakom edra egna linjer och sök bringa oordning i de åter framryckande, genom eld från positionsartilleriet medelst granatkanonen. Tränger fienden ändå på och ni tvingas tillbaka mot edra utgångsställningar, så sök först få batterierna i säkerhet och vik långsamt, flytta skyttelinjen tillbaka steg för steg under intensiv eld och gardera flankerna med rytteriet. Sök komma i fiendens flank och framför allt sök hindra honom uppriva edra första linjer. Ja, så kan slaget bölja fram och åter med anfall och motanfall och omöjligt är det på förhand bestämma vem som skall segra. Däri ligger just slagens charme att man ingenting kan

förutsäga om slagets utgång, utom i några fall såsom t. ex. då fienden förut upprepade gånger blivit slagen och befinner sig i halvupplösning eller om han angripes från två håll o. s. v. Det hela är mera spännande än det livligaste schackparti och därtill kommer det eggande som ligger i själva »beskjutningen». I varje pojkes natur finnes lusten att jaga i utpräglad grad och denna egenskap får i slagen sitt lystmäte.

Man blir blodtörstig vid åsynen av de framryckande bataljonerna och erfar verklig glädje då man ser hur »granatelden» förintar de stormande. Sådan är nu en gång för alla vår natur och intet ont i det så länge vår stridslystnad endast vänder sig mot tennsoldaterna.

Ja, så retirerar ex. fienden och slaget kan anses avblåst, döda och sårade hopsamlas och räknas de tennsoldater till »sårade» som helt eller till en del kommit ligga *över* andra på bordet fallna krigare. Fienden får angiva i vilken riktning han retirerar och ungefärliga punkter på kartan, var han ämnar stanna och åter upptaga kampen. Kan man anse fiendens armé nästan upplöst och har man lyckats taga en del av hans kanoner, ger man den slagna armén ingen tid att draga sig tillbaka utan anses den egna hären förfölja de flyende. Slåss ni sedan dagen därpå, anses slaget försiggå under reträtten och det är då fiendens arriärgarde som betäcker och stödjer återtagets samt upptar kampen emot förföljaren.

Stormning av befästa ställningar.

Står fienden på en höjd, med kanoner och kulsprutor i dolda ställningar bakom taggtrådsstängsel och man ej äger tillräcklig styrka för rent frontanfall,

söker man först genom intensiv beskjutning tillfoga fienden så stor skada som möjligt och söker man sedan gå omkring ställningen och falla fienden i flanken. Anser man att ett frontanfall torde löna sig (man bör ju något så när ha reda på fiendens truppstyrka o. s. v.), beskjuter man med artilleriet fiendens positioner. Indela ställningen i sektioner och skjut systematiskt. Ni märka på antalet skott, pr salva, hur många kanoner fienden äger, och sök även under drabbningens lopp hålla reda på om skotten minskas i antal, ty ni skjuta ju växelvis som alltid, för att kontrollera verkan av skotten. Dock gäller som regel att fienderna aldrig få »gå över» till motståndarens sida på bordet och efterse hur hans skott träffat, utan granater lämnas tillbaka till motståndaren tills det blir hans tur skjuta.

Sedan beskjutningen sålunda pågått en stund, går man på sedvanligt sätt till anfall, se infanteriets strids-sätt, och tar ställningen — eller kastas tillbaka. I stormning av fientliga befästa ställningar gäller även den regeln att söka skada befästningen så mycket som möjligt. Använd »bombkastaren» för indirekt beskjutning och försök komma åt fiendens reserver, som stå uppställda bakom höjder. Visa aldrig med ord eller minspel vad verkan fiendens skott har på edra trupper utan tag saken lugnt och släss. Går ni till anfall mot taggtråd, som ej skadats genom föregående beskjutning, medför ni själv utom blåsröret med ärter, en fin, vass sax, varmed fiendens taggtrådsstängsel genomklippes, ty det går ej att komma genom dylika hinder, utan att genomklippa dem. »Fienden» kommer att rikta en livlig eld mot er hand som sköter saken, tag därför en grov vante eller handske på er, så känns ärtregnet mindre. På en oskyddad hand göra däremot ärterna gement ont och

slänger ni saxen och stoppar fingrarna i munnen, är ert nederlag givet. Ty edra trupper, som vänta framför hindret, bli då skoningslöst nedskjutna. Detta moment med genomklippandet av fiendens taggtrådsstängsel bildar alltid ett muntrande moment som aldrig förfelar sin verkan.

Försvaret av fältbefästningar.

I föregående kapitel är omtalat hur en ställning stormas, i detta däremot skall jag hjälpa »försvara eder position».

Ordna med böcker och grejor så att ni får en trappstegformig höjd, varpå ni högst upp placerar edra fältkanoner, bakom »höjden» nere på slätten står det grova artilleriet och skjuter det i båge över de övriga delarna av hären.

Höjden förses med taggtrådsstängsel och eventuellt kan en mina anläggas. Edra soldater få ej stå blottade utan skydda dem på sådant sätt som omtalas i kap. »Hur trupperna dirigeras», avdelning Infanteriet. Kulsprutor och lätt kullskjutbart artilleri uppställas ej, utan förvaras bakom linjerna tillsammans med manskapsreserver, ty fiendens anfall försiggår aldrig utan föregående beskjutning och som varje kulspruta är dyrbar vid försvarandet av en ställning uppställas ej dessa pjäser förrän fiendens stormkolonner gå till anfall och det fientliga artilleriet slutat sin beskjutning av eder ställning.

Under fiendens anfall slösa ej bort tid med att beskjuta de stormande med »granateld» utan fyra på med »kulsprute- och gevärseld», d. v. s. ärtröret och kommer fienden till taggtrådsstängslen och ni märker er motståndare ta fram en sax för att hjälpa sina

trupper igenom hindren så beskjut ivrigt just denna hand, sikta dock *aldrig* på ansiktet, ty ärlerna kunna träffa ögonen och eventuellt skada synen. Ha de fientliga regementena trots ert ursinniga försvar lyckats uppnå eder främre skyttelinje så skicka emot honom ett av edra reservregementen och sök kasta fienden tillbaka. Sök få upp kulsprutor i hans flank och skulle han falla tillbaka så sänd genast edert kavalleri ut att förfölja.

Skulle däremot den angripande parten vara eder för stark så retirera, innan ni totalt blir tillintetgjord på det att ej fienden, efter slaget, beslagtager alla edra kanoner och kulsprutor. Ty det har han rätt till enligt krigets lagar. Har ni en ny »höjd» ett stycke bakom den förra så retirera till den och fortsätt kampen, i 9 fall av 10 är fienden genom stormningen utmattad och föga benägen till ytterligare strid och kan ej behålla den vunna ställningen.

Belägring och stormningar av fästningar.

Sök manövrera så, att er fiende till slut är tvungen kasta sig in i en fästning för att söka skydd. Sök då omringa densamma, avskär förbindelserna »bakåt» genom rekognosceringar och dylikt och laga att ni, utom den här som håller fästningen inringad, även har en fälthär med talrikt artilleri i reserv för att kunna kasta emot »fientliga» undsättningstrupper. Börja belägringen med en formell uppfordran till fästningen att giva sig. Jag säger formell, ty det händer nog aldrig i »verkligheten» att en fästningskommendant ger sig i första taget. Och när ni sedan fått avslag så öppna eld mot fästningens murar.

Sök få en klar bild hur fästningen är konstruerad och var de »svaga» punkterna befinna sig.

Fästningen kan nu tagas, dels genom en häftig stormning, föregången av ett våldsamt bombardemang, dels kan man taga det mera långsamt och nöja sig med att helt enkelt bombardera fortet litet »varje dag», tills den instängda hären tröttnar på tillståndet och gör ett utfall eller uppgiver fästet.

Väljer ni det förra sättet, nämligen direkt stormning, får ni på förhand försäkra er om, att ni har en »stormhär» åtminstone 2 gånger så talrik som fiendens sammanlagda numerär, ty förlusterna i en stormning och särskilt i ett anfall mot en fästning äro stora, ni har taggtrådsstängslen, vargroparna, minorna, de djupa vallgravarna och de höga murarna att komma över och överallt möter ni fiender.

Men det är ej värt fälla modet för det och så börja anfallet med ett bombardemang från alla edra kanoner. Rikta »granater» mot de »öppna» ställningarna. Sök med »bombkastaren» träffa bakom fästningen stående reserver, skjut med »ärtröret» på varje huvud, som sticker upp ovanför forskansningarna, och använd flitigt den stora »bågkanonen». Liksom i »stormning av befäst ställning» gäller även här, att söka ha sina egna trupper så skyddade som möjligt.

Är nu turen god och »fiendens» fästning dålig, borde all denna beskjutning vara nog och fästningen en hop ruiner över »högar av döda».

Kommendanten, om han lever, hissar en vit flagga och fästet är ert!

Har fienden däremot byggt sin fästning stark och motståndskraftig, torde all er beskjutning endast lett till några »rubbade» murar och en del »döda och sårade».

Ni ställer då upp edra stormtrupper och går käckt till anfall. Glöm ej taggtrådssaxen och låt trupperna föregås av en skara »frivilliga» som äro dömda få flyga i luften vid passerandet av minlinjen.

Har ni en gammal vante på den hand som skall klippa väg för trupperna genom taggtrådshindren så känns ärtarna litet mindre. Fyll varggroparna med folk och gå på. Uppför fästningsmurarna kommer man på stegar, gjorda av »papp». Glöm ej hala fram kulsprutor att beskjuta fienden med, ty i 9 fall av 10 gör han ett utfall och då gäller det att hålla sig fast i det erövrade området.

Skulle ni kastas tillbaka så fortsatt bombardemanget och anfall igen om en stund. Skulle »fienden» utrymma fästet så låt ej lura er att genast besätta fortet, vänta på »explosionen», ty ni kan ge er katten på, att en mina finnes inne i fästningen någonstans. Först då den exploderat är »kusten klar» och inryckningen kan börja. Få krigslekar äro så roliga och spännande, som just »anfallet och erövringen av en fästning» och efteråt har ni samtalsämnen för många timmar, erinra er de olika truppersnas tapperhet och diskutera beskjutningens verkan.

Skulle det vara frågan om ett pansartornfort duger det ej anfalla med infanteri genast, utan mot detta slags fästningar duger blott kanonelden som anfallsmedel.

Skulle fästningen vara av det omfång, att den ej kan tagas i ett anfall, uppskjutes den slutliga erövringen till nästa dag. Och då ni åter uppbygger fästningen, äger den som anfallit föregående dag rätt börja stormen från de ställningar han föregående dag erövrat eller besatt.

Klart är att ni använt »natten» till att föra fram kanoner och uppbygga provisoriska skydd för de i

de erövrade bastionerna placerade soldaterna. Striden blir denna gång, på grund av det ringa avståndet mellan fronterna, betydligt blodigare än förut och det gäller använda sitt goda huvud, för att kunna begagna sig av de chanser som erbjudas.

I en erövrad fästning tillfalla *alla* kanoner och kulsprutor erövraren.

Officerare och manskap anses gå fria från fångenskap såvida de överlevande ej »givit sig».

Den erövrade ställningen raseras, såvida den ej användes som »stöd» för vidare operationer. I detta fall tar det dock 14 dagar innan den åter kan användas som försvarsverk mot fienden.

Fästningsförsvaret.

Innehar edra trupper en fästning och äger ni tillräckligt stark besättning för ett utfall, så ryck emot fienden, innan belägringen kan ha ansetts taga sin början. Sök slå honom i ett reguljärt fältslag och skulle ni då ej segra så kasta er in i fortet, ni har då alltid kunnat tillfoga fienden någon förlust.

Innan fienden börjar bombardemanget så försäkra er om, att den del av besättningen, som ej behövs vid kanonerna, är omsorgsfullt dold och skyddad för elden från fiendens batterier.

Uppställ ej kulsprutor eller skyttar i bastionerna förrän fienden begynner storma, skjut systematiskt och bli ej ivrig. En väl riktad gevärs- och kulspruteeld tillfogar de stormande mycket mera skada än den mera långsamma elden från »granatkanonen» om fienden rycker fram i långa, tunna linjer. Intar han däremot tätare stridsformationer t. ex. rotekolonn

(4 man i ledet) eller »svinfylking» så är ju granater mer på sin plats.

Glöm ej fyra av mineringen i rätt tid och sök genom utfall med kavalleri tillintetgöra de truppavdelningar, som till äventyrs kunna bita sig fast strax utanför fortets murar.

Skulle fienden, mot förmodan, ha inträngt i fästningen så sök genom en förut anlagd mina spränga hela fästningen i luften. Men antänd den ej förrän »ni själv» och edra trupper hunnit draga er tillbaka. Lämna kvar ett regemente att locka fienden. Låt detta regemente vara spritt runt hela fästningsområdet, sök laga så, att varje tum mark inom fästningen är full med fiender och antänd så minan.

När explosionen försiggått och ni ser, att ni ännu har en talrik och tapper trupp bakom er, så gör ett våldsamt anfall. Det *kan* hända, att fienden genom stormningen och fästningens sprängning förlorat så mycket folk att segern till slut blir er.

Förfölj fienden om ni har trupper nog talrika därtill.

Skulle ni å andra sidan få smörj, så drag er tillbaka i god ordning. Skulle fienden taga fångar och alla edra kanoner, bilda en friskara av återstående regementen och börja ett ivrigt »småkrig» mot fienden. Ja, om detta är skrivet i kapitlet 9: Krig i allmänhet.

Så komma vi till kapitlet om Krigsjournalen och om krigets lagar.

Krigsjournalen och krigets lagar.

Köp er en tjock anteckningsbok i kvartformat. Skriv på första sidan inne i boken

»Krigsjournal från och med» samt datum då kriget tagit sin början.

På andra sidan inskrives er egen härns numerär och indelning på så sätt, som ni lärt er i kap. 7 »Om truppbeteckning o. s. v.».

Har ni reda på fiendens styrka antecknas även detta.

Sedan övergår ni till en kort redogörelse för krigets orsak. T. ex. fienden har utan krigsorsak beskjutit en trupp av edert folk, en »vild», eder underlydande folkstam har t. ex. gått över gränsen och anfallit ett fort o. s. v. Och eftersom ni äro ansvariga för de eder underlydande folkslagens handlingar, måste aningen denna stam straffas, eller, om ni ej vill detta, krig börjas.

Ja, krigsorsakerna kunna vara mångahanda.

Efter redogörelsen av krigets förhistoria komma de första underrättelserna från gränsen. Ni skriver ungefär sålunda.

^{20/6} 19.... En fientlig styrka överskred i går gränsen och angrep våra positioner. Fienden kastades dock tillbaka med stora förluster. Våra förluster utgjordes av 31 man.

Så kommer en annan träffning och så vidare följer batalj efter batalj och allt antecknas i eder journal.

Ett fältslag rapporteras sålunda.

Nu är att förutsätta att ni ha namn på alla edra kommenderande generaler, att de olika arméerna även ha sina beteckningar, såsom »nord»- eller »syd»-arméer e. d.

»^{31/9} 19....

Nederlag för de våra.

General 'Wellintons' (eller vad som helst) armé riktade i dag en häftig stöt mot det av general Jeffr.

(namnet på en fientlig anförare t. ex.) den 29 besatta passet. Bataljen blev blodig och hård och trots engelsmännens (eller vad edert folk nu kallas för) tapperhet, måste de vika för övermakten och åter falla tillbaka på sina förra positioner.

Striden om passet inleddes med kanoneld från samtliga batterier och förlorades på båda sidor mycket folk. Wellington förde hela sin division i elden och kl. 3 e. m. tystnade de 'tyska' (eller vad nu eder 'fiende' kallar sig för) kanonerna.

Wellington gick nu till anfall mot de i passöppningen uppförda tyska positionerna.

Gevärs- och kulspruteelden var dock alltför häftig och kl. 5 e. m. veko de engelska regementena efter att ha gjort underverk av tapperhet. Engelsmännen förlorade omkring 300 man i stormningen, fiendens förlust är okänd.»

Har ni t. ex. haft en mindre fäktning, kan den omtalas sålunda:

»Den $\frac{3}{10}$ anfölls vårt 3:dje kavalleriregemente av en skara fiender. De anfallande, som medförde en kulspruta, dödade 19 av vårt folk, som därefter drog sig tillbaka.»

Tar eder här en fästning, skrives berättelsen härom på följande sätt:

»Fort A taget av 'engelsmännen'.

Från högkvarteret utanför fort A telegraferas:

Fort A erövrades i dag med 400 mans förlust. 12 kanoner föllo i våra händer.

Om stormningen meddelas:

Vi besköto fortet från kl. 9 f. m. och läto under flera timmar ett fullkomligt regn av granater slå ned mot fästningen. Vad vi kunde iakttaga gjorde granaterna dock föga skada utom i de öppna utan-

verken där vi genom kikare iakttago en mängd döda och sårade.

Vi fingo under beskjutningen flera pjäser demonterade men tystade även många av fiendens kanoner. En granat gick in genom 'västbastionens' kanonöppning och exploderade därstädes.

Kl. 2 e. m. begynte vi vår stormning. Vi satte allt på spel och kastade hela vår tillgängliga styrka mot de eldsprutande bastionerna.

Våra tappra soldater forcerade trots fiendens granateld den slätt som skilde våra ställningar från fienden. Trängde trots stora förluster igenom taggtrådsnäten. Komna framför fästets murar anföllos de våra av tvenne kavalleriregementen, men som stormtrupperna medfört kulsprutor tillbakakastades fienden med lätthet.

Soldaterna stormade sedan vidare, lyckades komma uppför den lodräta fortmuren och tränga in i fästningen. I detta ögonblick var det vi ådrogo oss de största förlusterna. Antingen det skedde genom våra soldaters oaktsamhet eller att fienden med avsikt bidrog till katastrofen, alltnog, vi hade knappt kommit upp på murarna och i handgemäng med därstädes varande fientliga trupper förrän fästningens huvudbastion med ett brak flög i luften, begrävande under sina ruiner såväl de våra som fiendens soldater.

Vi satte in nya regementen i stormningen i stället för de vid explosionen omkomna och kl. 6 e. m. var fästet i våra händer. Fienden blev totalt nedgjord. Liken lågo i högar överallt och trupperna tillbringade natten på valplatsen.»

Ja, i den stilen kan ni gå på!

Brodera ut edra segrar och förringa nederlagen, ty så ha människorna gjort sedan världens begynnelse.

Inflicka i texten kartskisser och planer av fästningar o. dyl. som t. ex. bild 23 utvisar.

Har ni haft ett så stort slag att det ej avgjorts i en drabbning, tecknar ni edra och fiendens trupper i olika färger på bataljkartan och ni kan då se, hur många regementen ni har kvar efter första slaget att börja den andra drabbningen med, nota bene om den skall gå av stapeln *samma dag* som den förra.

Utom dessa redogörelser för »krigets gång» skall journalen innehålla en av samtliga krigförande parter undertecknad lagbok.

Nu kunna ni själva hitta på en hel del lagar och förhållningsregler. Men för att giva eder en liten handledning delger jag följande exempel.

Krigslagar.

§ I.

Mellan en krigsförklaring och krigstillståndet skola minst 2 dagar förflyta.

§ II.

I strid mellan infanteri och kavalleri gäller 1 kavallerist för 2 infanterister.

§ III.

Kanonjärer och obeväpnat folk gälla 1 mot 2 om det är fråga om infanteri och 1 mot 4 om det gäller kavalleri eller rytteri i allmänhet.

Så att t. ex. i handgemäng eller vid ett batteris erövring döda 10 ryttare 30—40 kanonjärer av typ n:o 21 på plansch I i tennsoldatsförteckningen.

§ IV.

Efter ett slag får segraren behålla de av fiendens kanoner eller kulsprutor, som demonterats i slaget, om fienden *retirerar*. Slås fienden »till sista man» får *allt* artilleri erövrast av segraren.

§ V.

Vid en fästnings erövring gäller samma sak beträffande kanoner och kulsprutor som i fältslaget.

§ VI.

Tillfångatages en fientlig trupp, kan den omedelbart efter slaget utväxlas mot fångar, som motparten förut tillfångatagit.

§ VII.

Detta kan även gälla för artilleri och kulsprutor.

§ VIII.

— — — — —
O. s. v. Hitta på lagar och förbud så många ni vill och orkar utfundera. Det gör kriget roligt och omväxlande.

Tennsoldatsförteckning.

Denna förteckning gör ej anspråk på att vara fullständig. En fullständig förteckning på alla de olika slag av tennsoldatstyper, som tillverkas, skulle ensamt den bilda en bok på hundratals sidor. Denna förteckning upptar endast några få typer av olika slag, lämpliga att bilda en här utav. Sedan kan man själv

gå upp i Santessons affär och se på lagret och på så sätt utvidga sin kunskap om typer och vapenslag.

Plansch I.

N:o 1, skeppskanon, *Santessons fabrikat*.

N:o 3, 4 och 7, servis till n:o 1. Uniform blå blus, vita byxor, *Santessons fabrikat*.

N:o 2, servis till kulsprutan n:o 9. Både n:o 2 och n:o 9 *Santessons fabrikat*. Uniformen lika med n:o 3.

N:o 5, positionskanon, *Ohlssons fabrikat*.

N:o 6, servis till n:o 5. Uniform, grå kappor, *Ohlssons fabrikat*.

N:o 10, positionskanon, *Santessons fabrikat*.

N:o 8, 11, 12, 13, servis till n:o 10. Uniform brun kaki. (I handeln finnas askar med 1 kanon och 18 artillerister av detta slag under namn av »Svenskt positionsartilleri».) *Santessons fabrikat*.

N:o 14, 15, 16, 17, 19, kulsprutebatteri, *Santessons fabrikat*.

De »svenska» ha blå uniformer och finnas även i askar om 2 kulsprutor och 14 mans servis till salu i leksaksaffärerna.

N:o 20, fältkanon, *Santessons fabrikat*.

N:o 21, 22, 23, 24, 25, 26 och 27 utgöra servistyper till n:o 20. Uniform blå svenska, *Santessons fabrikat*.

Utom dessa »svenska» artillerister finnas även gröna »belgiska» och röda »franska» av samma fabrikat och ha de lika »ställningar» fast uniformernas färger äro olika, såsom blå, gröna och röda resp., *Santessons fabrikat*.

N:o 18, kulspruta med servis, *Ohlssons fabrikat*.

Plansch I.

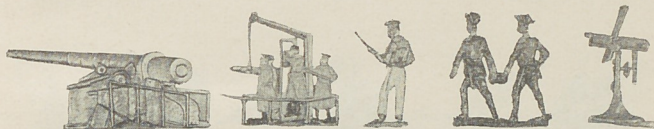

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

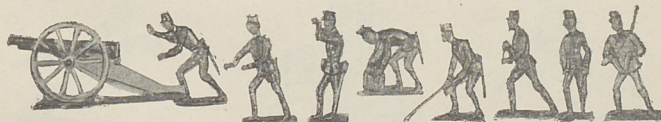
15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

Plansch II.

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

Plansch III.

Plansch II.

N:o 28, »turkisk» officer till häst, *Santessons fabrikat*.

N:o 29 och 30, »turkiska» stabsofficerare, *Santessons fabrikat*.

N:o 31, »Svensk dragonfanbärare», *Santessons fabrikat*. Uniform ljusblå.

N:o 32, »svensk husar eller trumpetare», *Ohlssons fabrikat*.

N:o 33, »turkisk lansiär», *Santessons fabrikat*.

N:o 34, »turkisk trumpetare», *Ohlssons fabrikat*.

N:o 35 och 39, »svenska dragoner», *Ohlssons fabrikat* (?).

N:o 36 och 37, »svenska dragoner», *Santessons fabrikat*. Uniform lika med n:o 31.

N:o 38, »turkisk kavallerist», *Ohlssons fabrikat*.

N:o 40, »svensk husar», *Ohlssons fabrikat*.

Plansch III.

N:o 41, 45, 54, 55, 58 och 61, olika typer ur »turkiskt infanteri». Duga bra till »skytteregemente». Uniform blå och röd fez. *Santessons fabrikat*.

N:o 42, 44, 46, 47, 53, 56 och 60, typer ur »turkiskt infanteri i strid» Passa bra till »stormtrupper». Uniform blå med röd fez. *Santessons fabrikat*.

N:o 59, »turkisk infanterist». Duger bra som manskap om man vill bilda ett batteri av större kanoner. Till officerare har man då att taga av n:o 58. Uniformen blå. *Santessons fabrikat*.

N:o 43, 49, 50 och 57, »turkiska infanterister». Uniform ljusblå rock, röda byxor och röd fez. *Ohlssons fabrikat*. Bra »stormtrupper».

Plansch IV.

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

N:o 48 och 51, »turkiska infanterister», skjutande. Passa till att bilda ett skytteregemente utav. Uniform lika med n:o 43 o. s. v. *Ohlssons fabrikat*.

N:o 52, zuav, *Ohlssons fabrikat*.

Plansch IV.

N:o 62, 63, 64, 65, 66 och 67, »svenskt infanteri» i nya uniformer, *Santessons fabrikat*. Utmärkt skytteregemente.

N:o 68, 69, 70 och 71, »österrikiskt infanteri». Uniform gråblå. Passa till »stormtrupper».

N:o 72, 73, 74, 75 och 76, »bulgariskt infanteri». Uniform grön. *Santessons fabrikat*. Utmärkta stormtrupper.

N:o 77, indian, *Santessons fabrikat*.

N:o 78, 79, 80 och 81, »amerikanskt infanteri». Uniform gråblå med filtbatt. *Santessons fabrikat*.

Plansch V.

N:o 82, 83 och 96, »araber till häst», livliga, olika färger och rörelser finnas i mångfaldiga variationer. *Santessons fabrikat*.

N:o 86, »arabisk skytt till häst», *Santessons fabrikat*.

N:o 84 och 85, »turkiska paschor», *Santessons fabrikat*.

N:o 87, 88, 90, 93 och 95, »araber till fots», vita dräkter, *Santessons fabrikat*.

N:o 92, »scheik på kamel», finnas av olika slag. *Santessons fabrikat*.

N:o 91, 94, 97, 98, 99 och 101, olika typer av »turkiska janitscharer», finnas av flera olika typer och färger i en tennsoldatssats, kallad »kalabaliken i Bender». Men kunna de fås i enstaka eller flera exemplar

Plansch V.

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

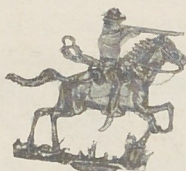
Plansch VI.

103

104

105

106

107

108

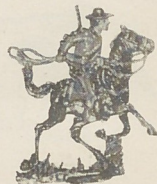
109

110

111

112

113

114

115

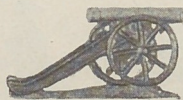
116

117

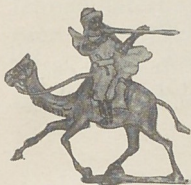

118

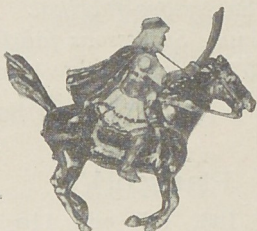

119

Plansch VII.

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

till kronor 8 pr 100 stycken. N:o 84 och 85 höra till denna serie. *Santessons fabrikat.*

N:o 100, »indian», *Santessons fabrikat.*

N:o 102, »arab till fots», obehäpnad. Duger till artillerist vid något arabiskt batteri för »grova kanoner».

Plansch VI.

N:o 103, 104, 106, 107 och 115 äro stormande »italienskt infanteri». Uniform vit tropikhjälm, blå rock, vita byxor. *Santessons fabrikat.*

N:o 105 och 112, »cowboys», olika ställningar och kostymer av alla färger finnas. Duga som spanings-trupper i kolonialkrig, *Santessons fabrikat.*

N:o 108, »boer till häst», *Ohlssons fabrikat.*

N:o 116 och 118, »boer till fots», *Ohlssons fabrikat.*

N:o 109, 110 och 111, »boyscouter». Duga bra till artillerister vid grovt artilleri. Uniform brun kaki. *Santessons fabrikat.*

N:o 113, 114 och 117, »montenegriner». Av dessa finnas flera olika typer. *Santessons fabrikat.*

N:o 119, kanon, *Ohlssons fabrikat.*

Plansch VII.

N:o 120 och 122, »kamelrytteri», *Ohlssons fabrikat.*

N:o 121, »arabisk scheik», helmassiv. *Engelsk tillverkning*, fås dock i enstaka exemplar i leksaks-affärerna till ett pris av 50 öre.

N:o 123 och 127, »turkar». Antagligen *engelsk* eller *tysk tillverkning*, finnas i askar om 20 stycken till ett pris av 5 kronor (helmassiva).

N:o 124, 125, 126, 128, 129 och 131, »araber», *Santessons fabrikat.* Olika färger och rörelse.

N:o 130, »indian till häst», *Santessons fabrikat.*

N:o 132 och 133, »turkiska janitscharer», tillhöra serien »kalabaliken i Bender». *Santessons fabrikat.*

Ja, detta är nu några av de mest användbara tennsoldaterna. Många flera sorter finnas, som sagt, men till bildandet av regementen och stammar äro dessa mest dugande. Skaffa er av dem och följ denna boks föreskrifter, så garanterar jag eder mycket nöje.

Slutord.

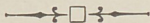
Nu är boken slut och nu när ni går till detta, att skaffa er en god armé m. m., så vill jag säga er att ni går till ett långvarigt men roligt arbete.

Det går ej på en gång detta, att »stampa arméerna ur jorden» som det heter. Nej, soldat får läggas till soldat, kanon till kanon och så småningom erhålla ni regemente efter regemente. Börja kriget i smått och ni ser då nog hur ni på bästa sätt skall kunna öka edra arméer så ni har den största nyttan av dem. En av er t. ex. föredrar ett »land» med stora slätter, honom vill jag råda att skaffa sig mycket kavalleri. En annan har lagt sig till med ett rike, fullt av berg och floder. Till detta passar ej kavalleri eller grovt artilleri, nej, det blir i stället en här av infanteri och lätta bergsbatterier. Så har vart land sin här som passar till dess »natur», och med en hjärtlig önskan att ni måtte kunna dra glädje och nytta ur denna bok nedlägger jag pennan.

Norrviken i september 1914.

Eder

Ossian Elgström.

INNEHÅLL.

Vad som kom mig att skriva denna bok	3
Artilleriet	7
Minor i terrängen ..	14
Taggtråd och varggropar	16
Fort och fästen	17
Hur man skaffar sig en armé.....	24
Truppbeteckning o. s. v.	31
Krigsskådeplatser	33
Kriget i allmänna drag	36
Hur trupperna dirigeras.....	46
Hur trupperna uppställas till batalj.....	51
Rekognoscering	54
Bakhåll och krigsknep	54
Fältslagen	55
Stormning av befästa ställningar.....	57
Försvaret av fältbefästningar.....	59
Belägring och stormningar av fästningar	60
Fästningsförsvaret	63
Krigsjournalen och krigets lagar	64
Krigslagar ...	68
Tennsoldatsförteckning	69
Slutord	81

A.-B. Gamla Santessonska Tenngjuteriet,

58 Västerlångg. 58. STOCKHOLM. 34 Hamngatan 34.

Rekommenderar till

Julgåfvor etc.

sitt rikhaltiga lager af

Tennsoldater, alla nationer,

dessutom sina omtyckta

Konstindustriella tillverkningar

i blankt och oxideradt Tenn.

Guldmedaljer: Hälsingborg 1903, Norrköping 1906.

Silvermedalj: S:t Louis 1904.

Tillverk-
ning af:

Tömmar,
Hopptåg,
Rullband,
Barn-
hinkar,
Spadar

m. fl.

Tillverk-
ning af:

Trumpeter,
Flaggor,
Tält,
Telefon,
Guitarrer
af Bleck

m. fl.

I Ragvaldsgatan 1, Söder Mälarstrand.

Allm. Tel. 301 79. * Riks Söder 79.

* Etablerad 1891. *

Specialité: **TENNSOLDATER.**

LEKSAKER.

Tennsoldater, Tält, Kanoner

i in- och utländsk tillverkning.

Nyhet. *Svenska Slott som Fästning.*

*Tenngjuteri i såväl satser som
lösa delar.*

Claestorpsboden,

Birger Jarlsgatan 7,

STOCKHOLM.

NYA UNGDOMSBÖCKER

Julen 1914.

Karolinerna av **Verner von Heidenstam**. 2 illustr. delar
à 1 kr.; inb. i ett band 3: 75.

Ungdomens bok framför alla andra.

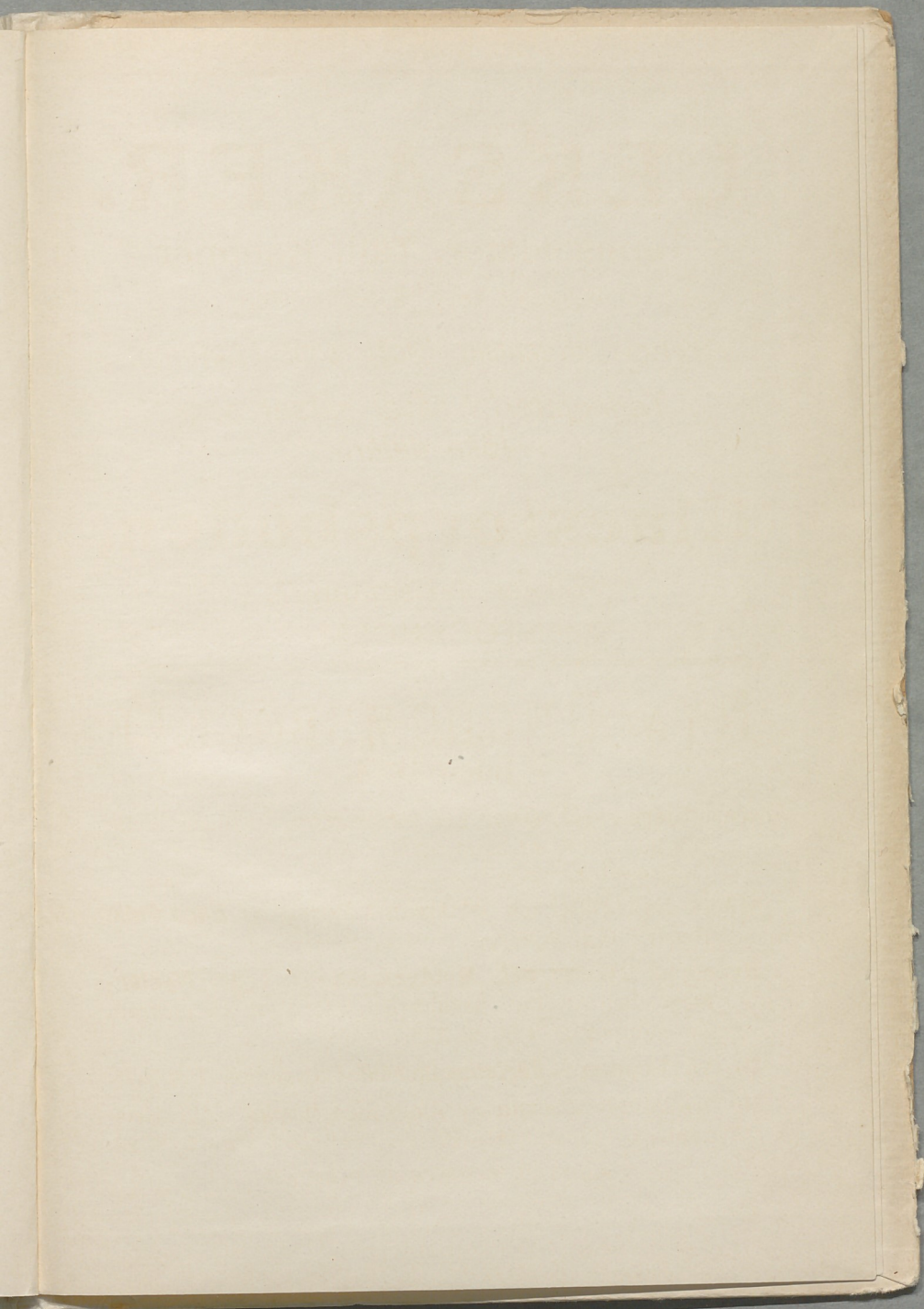
Gösta Svärdfält och båtsman Våghals av **Hugo Falk**.
Illustr. Inb. 2: 25.

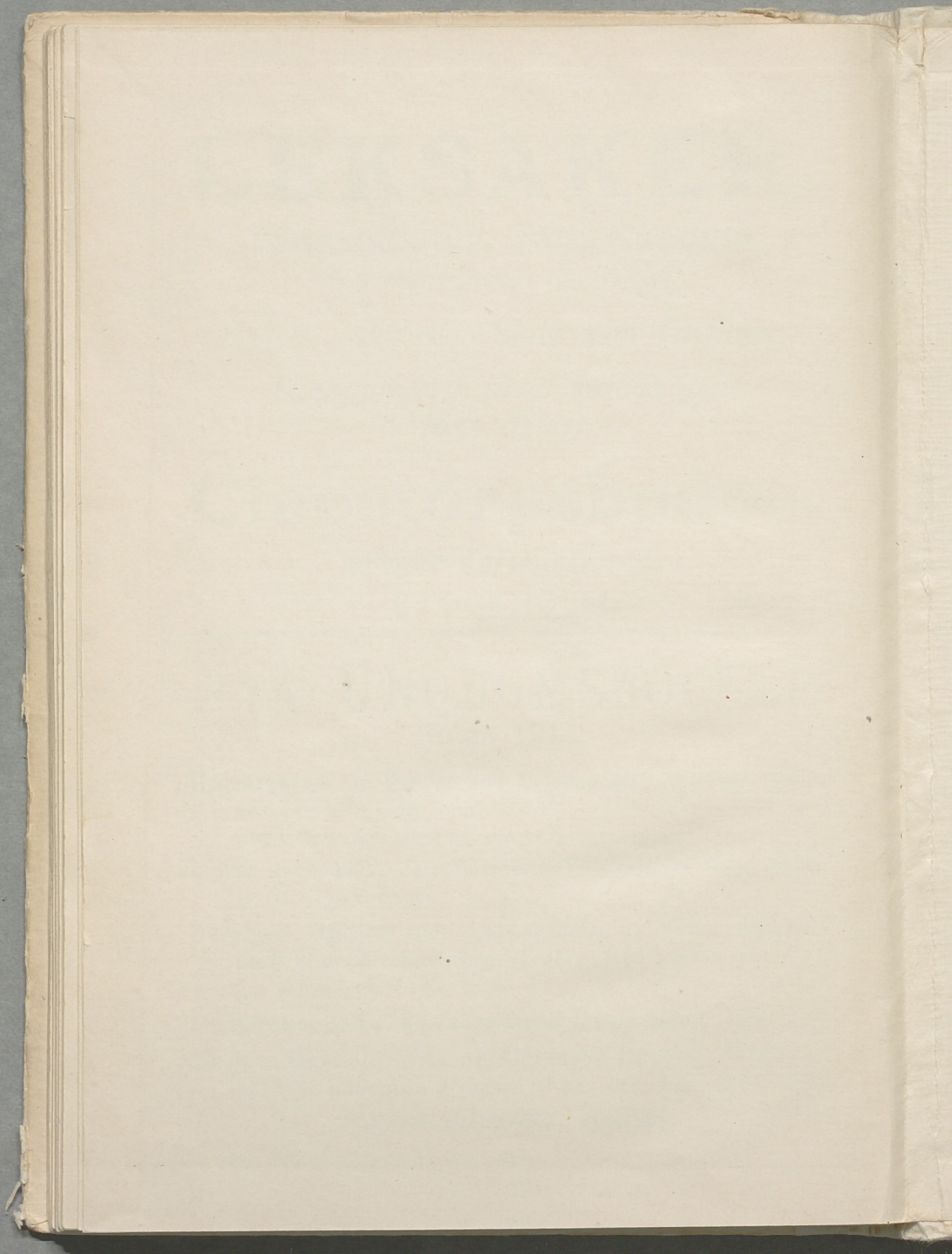
Sveriges Hjältar och Riddersmän av **Ernst Westerberg** efter Afzelius' Sagohävdar. Med talrika porträtt.
2:a samlingen. Inb. 2: 25.

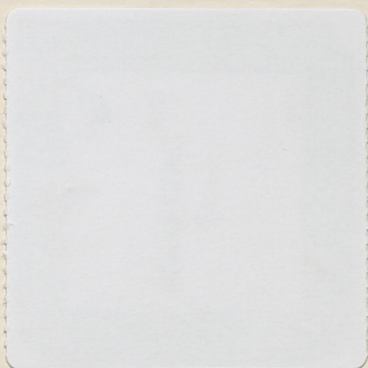
De två skeppen av **Christian Gierlöff**. En pojkbok. Inb. 2: 25.

De tre Musketörerna av **Alexander Dumas**. Billighets-
upplaga. Illustr. 2 delar. 5 kr.; inb. i 2 band 7: 50.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

POJKBÖCKER.

Albert Bonniers förlag.

ERNST WESTERBERG, Sverges Hjältar och Riddersmän.

Efter Afzelius Sagohävdar. I. Med 16 helsidesporträtt. Kart. 2: 25.

Kart. 2: 25. — II. Med 12 helsidesporträtt. Kart. 2: 25.

VIKTOR RYDBERG, Frihytaren på Östersjön. 2: 25; inb. 3: 50.

— *Fädernas gudasaga.* Illustr. av John Bauer. 2: 75.

SVEN HEDIN, Tibetanska äventyr. Illustr. 4 kr.; inb. 6 kr.

— *Från Pol till Pol.* Förra delen. *Genom Asien och*

Europa. Illustr. Inb. 2: 50. — Senare delen. *Europa,*

Afrika, Amerika, Australien och polarländerna. Illustr.

Inb. 2: 50.

— *Scoutliv i Tibet.* Rikt illustr. 1 kr.; inb. 3: 75.

GUSTAF AF GEIJERSTAM, Mina pojkar. 1 kr.; inb. 3 kr.

HUGO FALK, Skolpojkar. 1 kr.

— *Gösta Svärdfält och Båtsman Våghals.* Med illustr. 2: 25.

JULIUS MANKELL, Svenska hjältedater. Illustr. Inb. 3 kr.

J. R. SPILHAMMAR, Svenska hjältar under de sista fyra-

hundra åren. Illustr. med planscher och porträtt. Inb.

2 kr.

SNORRE STURLESON, Om Sverige. Urval ur Konungasagorna

jämte utdrag ur andra äldre berättelser. Illustr. Inb.

1: 25.

ANDERS PALLIN, Med isyx, gletscherrep och skidor. Illustr.

3 kr.

Robinson Crusoe efter Joachim Heinrich Campe. Illustr.

Inb. 2: 25.

Cervantes Don Quixote. Illustr. Inb. 2: 25.

WALTER CHRISTMAS, Peder Most. En duktig pojkes historia.

Illustr. 1: 75.

— *Peder Most som styrman och kung.* 2: 25.

JOHN BLOUNDELLE-BURTON, Skattsökarna eller Skeppet i

ölnen. Illustr. 1: 50.

B. S. INGEMANN, Waldemar Seier. 3 delar à 75 öre; inb.

i ett band 3: 50.

— *Erik Menveds barndom.* 3 delar à 75 öre; inb. i ett

band 3: 50.

— *Kenung Erik och de fredlösa.* 2 delar à 75 öre; inb. i

ett band 2: 75.

Prins Otto av Danmark. 2 delar à 75 öre; inb. i ett

band 2: 75.

FRIEDRICH MEISTER, I den kinesiska drakens klor. Illustr.

1: 75.

L. PENNING, Den unge boerhjälten. Illustr. 1: 75.